

Ion CREANGĂ

Irina GĂLUȘCĂ

Noile reglementări ale procesului bugetar pentru APL

principii, reguli, responsabilități

Biblioteca IDIS „Viitorul”

www.viitorul.org

Publicația respectivă a fost realizată în cadrul proiectului „Consolidarea autonomiei locale prin creșterea profesionalismului noilor aleși locali în Republica Moldova II” implementat de IDIS „Viitorul” cu suportul financiar al Fundației Hanns Seidel.

CUPRINS

Abrevieri	4
Sumar executiv	5
I. PRIVIRE GENERALĂ ASUPRA FINANTELOR PUBLICE	8
1.1. Considerațiuni generale	8
1.2. Organizarea bugetară în Republica Moldova	13
1.3. Principiile bugetar-fiscale	15
II. NOILE REGLEMENTĂRI PRIVIND FINANȚELE PUBLICE ȘI RESPONSABILITĂȚILE BUGETAR-FISCALE	19
2.1. Reguli bugetar-fiscale	19
2.2. Clasificația bugetară	24
2.3. Calendar bugetar	25
III. ROLUL AUTORITĂȚILOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE ÎN DOMENIUL BUGETAR-FISCAL	28
3.1. Competențe și responsabilități	28
3.2. Relațiile inter-bugetare între bugetul de stat și bugetele locale	33
3.3. Deciziile bugetare ale APL	40
3.4. Dezagregarea și redistribuirea alocațiilor bugetare locale	45
IV. RESPONSABILITATEA BUGETARĂ ȘI EXECUTAREA BUGETULUI ...	50
4.1. Responsabilitatea bugetară	50
4.2. Executarea bugetului	53
V. CONCORDANȚA REGLEMENTĂRILOR NOI CU CADRUL JURIDIC EXISTENT	57
Concluzii și recomandări	59
Cadrul normativ	61
Referințe bibliografice	62
Anexe	63

Abrevieri:

AP	– <i>administrația publică</i>
APL	– <i>autorități publice locale</i>
BASS	– <i>Bugetul asigurărilor sociale de stat</i>
BNM	– <i>Banca Națională a Moldovei</i>
BPN	– <i>Bugetul public național</i>
BS	– <i>Bugetul de stat</i>
BL	– <i>Bugetele locale</i>
CBTM	– <i>Cadrul Bugetar pe Termen Mediu</i>
CUT	– <i>Cont Unic Trezorerial</i>
FAOAM	– <i>Fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală</i>
MF	– <i>Ministerul Finanțelor</i>
PIB	– <i>Produsul Intern Brut</i>
UAT	– <i>Unități administrativ-teritoriale</i>
SIMF	– <i>Sistemul informațional de management financiar</i>
SSC	– <i>Strategie sectorială de cheltuieli</i>
BP	– <i>Buget bazat pe performanță</i>

Sumar executiv

Reformarea organizării și funcționării autorităților publice este un obiectiv, care stă în vizorul Guvernului de mai mulți ani și constituie drept obiective ale noilor politici și priorități de guvernare.

Inițiativele legislative ale executivului abordează cu regularitate activitățile autorităților administrației publice atât la nivel central cât și la nivel local.

Prezenta lucrare abordează una din ultimele inițiative legislative ale Guvernului, care se referă la reformarea sistemului finanțelor publice și a disciplinei bugetar-fiscale în cadrul autorităților administrației publice.

În cadrul studiului sunt scoase în evidență principalele aspecte ale noilor politici bugetar-fiscale orientate către UAT la planificarea, elaborarea, adoptarea și executarea finanțelor publice locale, precum și principiile pe care se întemeiază raporturile bugetar-fiscale dintre APL și APC.

Studiul debutează cu analiza cadrului juridic în domeniu și constată că noile reglementări privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală au drept scop asigurarea dezvoltării durabile a finanțelor publice, consolidarea disciplinei bugetar-fiscale și asigurarea gestionării eficiente și transparente a resurselor financiare publice.

Definirea bugetului public național și descifrarea componentelor lui constituie obiectul analizei *primului capitol* al studiului, alături de care explicarea principiilor bugetar-fiscale face să înțelegem complexitatea raporturilor bugetare. Tot aici, pentru prima dată sunt definite și delimitate noțiunile de: buget public național, buget de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugete locale, și în principal, bugetul autorității/instituției bugetare. De asemenea, în premieră, se regăsesc noțiunile: autoritate/instituție bugetară, autoritate bugetară independentă, autoritate/instituție publică autofinanțată. Deși aceste delimitări au fost cunoscute și percepute corect, practica ne arată că în cadrul sistemului de reglementări bugetare existau anume lacune de drept în cadrul sistemului de reglementări bugetare. Urmare a examinării principiilor bugetar-fiscale, printre care se regăsesc și principii noi (principiul balansării, principiul stabilității și durabilității, principiul performanței) constatăm că acestea reies din prevederile constituționale ce stabilesc garanții pentru întreg sistemul finanțelor publice ale statului, inclusiv ale unităților administrativ teritoriale, precum și din specificul evoluției acestui sistem.

Despre noile reglementări privind finanțele publice și responsabilitățile bugetar-fiscale ne vorbește *Capitolul II*, în care este prezentată o informație generală privind cadrul juridic preexistent, și descrierea generală a noilor reglementări cum ar fi: regulile bugetar-fiscale, calendarul bugetar și clasificția bugetară. Introducerea regulilor bugetar-fiscale și stabilirea unor limite macrobugetare pe termen mediu cu privire la nivelul deficitului bugetar, cheltuielilor totale și a cheltuielilor de personal ale bugetului public național, va spori disciplina bugetar-fiscală la

nivel agregat și va asigura durabilitatea finanțelor publice pe termen mediu și lung. Concomitent, se evidențiază funcția politică a bugetului prin influența pe care acesta o exercită asupra regimului politic și care poate determina natura regimului respectiv sau stabilitatea acestuia. Se constată că, norma constituțională impune puterii legislative, în scopul evitării voluntarismului acesteia, condiția să coordoneze cu Guvernul propunerile legislative sau amendamentele în domeniul bugetar. Astfel, subiecții implicați în procesul bugetar-fiscal sunt constrânși în a respecta procedurile, termenele, prioritățile și limitele prestabilite de lege și de Constituție.

Rolul autorităților administrației publice locale în domeniul bugetar-fiscal, competențe și responsabilități, relațiile inter-bugetare între bugetul de stat și bugetele locale, sunt elementele cheie ale *Capitolului III* și ale prezentului studiu, oferind o descriere generală a acestora, și finisând cu exemple recente de aplicare. Se menționează că caracterul anual al transferurilor de la bugetul de stat afectează relațiile interbugetare lipsindu-le de stabilitate și previzibilitate. Iar în aceste condiții suma transferurilor poate suporta modificări subiective determinate atât de evoluția unor factori economici, cât și de schimbarea mediului politic. Prin urmare, în contextul instabilității bugetare respective, persistă riscul că unele APL vor fi în continuare favorizate, iar altele - defavorizate.

Capitolul IV conține o analiză succintă a responsabilităților bugetar-fiscale, care sunt prevăzute începând cu competențele diferitor subiecți la etapa de inițiere a procesului de elaborare a proiectelor de legi/decizii bugetare și finisând cu ultimele etape ale procesului bugetar, de executare și raportare. Un element nou în aspectul procesului bugetar, care nu este reglementat în legislația privind administrația publică locală, este competența APL de a efectua monitoringul financiar al instituțiilor publice autofinanțate fondate de acestea, precum și al întreprinderilor municipale și societăților comerciale, în care autoritățile respective dețin cota majoritară în capitalul social. De asemenea, se examinează aspectul incompatibilității mandatului alesului local cu unele funcții de executori de buget, cum ar fi funcția de șef/șef adjunct al instituțiilor bugetare, în contextul adoptării unei legi noi privind interpretarea art.7 alin.(1) din Legea privind statutul alesului local nr.768-XIV din 02.02.2000.

Cât privește concordanța reglementărilor noi cu cadrul juridic existent, aceasta este prezentată la *Capitolul V* și, în mare parte se referă la raportul dintre Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale cu Legea privind finanțele publice locale nr.397-XV din 16.10.2003. Astfel, reglementările legi noi nu fac nici o referire la Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale, fapt ce contravine prevederilor art.10 alin.(1) din Legea nr.397/16.10.2003. Deși, reglementările Legii nr.397/2003, referitoare la Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale, nu au fost realizate pe deplin, se menționează că necesitatea acestor reglementări este impusă de Carta Europeană a Autonomiei locale din 15.10.1985. De asemenea, se propune completarea legii noi cu reglementări privind exceptarea unor categorii de cheltuieli bugetare de

la procedura de blocare în cazul înrăutățirii nivelului soldului bugetar. În această situație se impune necesitatea de completare expresă a textului actului legislativ cu categoriile principale de plăți exceptate de la blocare cum ar fi, cheltuielile de salarizare, cheltuielile ce țin de alimentația copiilor, plata pensiilor de asigurări sociale de stat ș.a.. Blocarea plăților nu poate fi lăsată în totalitate la discreția administratorilor de buget. Legea trebuie să asigure respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor garantate prin Constituție cum ar fi: dreptul la muncă, dreptul la ocrotirea sănătății, la protecția familiei și a copiilor orfani, dreptul mamei, copiilor și tinerilor, dreptul la asistență și protecție socială.

Studiul se finalizează cu concluzii și recomandări. Acestea prevăd că, eforturile depuse de APC în consolidarea disciplinei bugetar-fiscale și în gestionarea eficientă și transparentă a resurselor publice locale urmează să fie orientate spre susținerea și încurajarea dezvoltării autonomiei financiare ale UAT de nivelul I.

În acest scop se recomandă crearea unui cadru juridic eficient care să reglementeze relațiile interbugetare ce ar permite asigurarea desfășurării acestora în condiții de certitudine cu respectarea principiului transparenței, obiectivității și previzibilității.

Totodată, este necesară dezvoltarea normelor juridice de ordin material și procedural în textul Legii privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală pentru a exclude tălmăcirile diferite și reglementarea acestora prin norme metodologice, aprobate prin actul ierarhic inferior legii.

De asemenea, urmează a fi promovată trecerea treptată la relații interbugetare directe și stabile între bugetul de stat și bugetele UAT de nivelul I. În acest sens, fiind necesară reglementarea expresă a criteriilor de apreciere a mărimii transferurilor, a formulei de calculare și termenelor de alocare prin lege și nu prin acte subordonate legii.

1.1. Considerațiuni generale

Noile politici de reformare a finanțelor publice sunt elaborate și promovate de Guvernul Republicii Moldova, în contextul reformei sistemului de management al finanțelor publice și urmează să substituie Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr.847-XIII din 24.05.1996, concomitent fiind ajustate un și de alte legi și acte normative ce reglementează domenii specifice ale sistemului bugetar.

La etapa inițială, Guvernul s-a angajat să consolideze cadrul de politici și proceduri fiscal-bugetare și să asigure o elaborare mai fundamentată și echilibrată a bugetului în scopul instituirii unui sistem eficient și durabil de management financiar, la nivelul standardelor europene (2006-2009). Însă, este de remarcat că, măsurile întreprinse în acest sens, atât în cadrul reformei administrației publice centrale, cât și în cadrul Proiectului „Managementul Finanțelor Publice” au fost însoțite și de unii factori determinanți care au influențat direct realizarea acțiunilor prevăzute și au minimizat impactul pozitiv în contextul reformei administrației publice centrale și a Proiectului „Managementul Finanțelor Publice” (PMFP), aceștia fiind următorii:

- *acțiunile întreprinse de autoritățile administrației publice centrale în vederea îmbunătățirii managementului finanțelor publice nu sunt concludente și suficiente;*
- *perfecționarea sistemelor de management financiar n-a contribuit în mod semnificativ la eficientizarea utilizării mijloacelor publice;*
- *metodologia de elaborare și executare bugetară a fost modificată, dar până în prezent nu este aplicată;*
- *tergiversările considerabile în elaborarea SIMF riscă să submineze rezultatele obținute în cadrul altor componente ale PMFP;*
- *implementarea sistemului de management financiar și control, precum și a auditului intern în autoritățile administrației publice centrale nu a înregistrat efectele scontate.*

Relevante în acest sens sunt și concluziile Curții de Conturi, care în raportul său aprobat prin Hotărârea nr.28 din 03.07.2012¹, a constatat că realizarea obiectivelor stabilite în cadrul reformelor inițiate (Reforma administrației publi-

¹ Hotărârea Curții de Conturi cu privire la Raportul auditului performanței “Realizări și deficiențe în implementarea reformelor în domeniul managementului finanțelor publice, oportunități de îmbunătățire” nr.28 din 03.07.2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.160-164, art.21 din 03.08.2012)

ce locale și Proiectul „Managementul Finanțelor Publice”) au avut o importanță crucială în racordarea managementului finanțelor publice la standardele comunitare, care, datorită factorilor menționați mai sus, practic, nu au fost atinse, iar gradul reușitelor nu este unul semnificativ.

Până în prezent nu este implementat și, cu certitudine, nu este o eventuală punere în aplicare a Sistemului Informațional de Management Financiar integrat, care urmează să integreze un set durabil de instrumente de gestiune financiară moderne. Preponderent din aceste considerente, nu este aplicată și metodologia nouă privind elaborarea și executarea bugetului, în consecință fiind consumat mult timp și resurse, fără a rezulta cu un produs integral, pus în exploatare operațională. Întru excluderea riscurilor majore de eșuare a Proiectului și, respectiv, de neatingere a impactului reformelor inițiate, sunt necesare acțiuni prompte de urgentare a implementării sistemului informațional, măsuri de remediere a deficiențelor ce vizează consolidarea capacităților de planificare strategică a autorităților publice, precum și orientarea unităților de audit public intern spre un sistem modern de gestiune a finanțelor publice, bazat pe conceptul controlului financiar public intern.

În rând cu aprecierile generale ale realizării proiectelor menționate, Curtea de Conturi a dat o apreciere și proiectului Legii privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală elaborat în cadrul Proiectului respectiv, constatând că, aceasta reprezintă o sinteză a prevederilor legale în vigoare și este completat cu anumite norme și practici ale altor țări și este perceput și înțeles diferit atât de participanții la procesul de elaborare, cât și de alte părți.

Cât privește opiniile funcționarilor publici nemijlocit implicați în procesul de aplicare a legislației în domeniu, putem observa o anumită divizare de opinii, în dependență de apartenența instituțională. Începând cu autoritățile administrației publice locale de nivelul I - care tind spre o autonomie financiară deplină a UAT dar, în mare parte, depind de transferurile de la bugetul de stat, autoritățile publice de nivelul II – care dispun de anumite pârghii de influență, și subdiviziunile Ministerului Finanțelor responsabile de funcționarea mecanismului în întregime.

În acest context, apare necesitatea unei analize a impactului eventual al reglementărilor legii noi asupra relațiilor bugetare între bugetul de stat și bugetele unităților administrativ-teritoriale, asupra finanțelor publice locale și a procesului de elaborare și executare a bugetelor locale în întregime.

Noile reglementări privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală determină cadrul juridic general privind gestionarea finanțelor publice, stabilește principiile, regulile bugetar-fiscale și procedurile generale privind elaborarea, aprobarea, executarea și raportarea bugetelor și fondurilor (în continuare – bugetele) componente ale bugetului public național, delimitează competențele și responsabilitățile autorităților/instituțiilor implicate în procesul bugetar, precum și privind monitoringul financiar al activității autorităților/instituțiilor publice autofinanțate, a întreprinderilor de stat/municipale și a societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public.

Dispozițiile acestei legi sunt aplicabile: autorităților/instituțiilor finanțate de la bugetele componente ale bugetului public național; autorităților/instituțiilor publice autofinanțate; întreprinderilor de stat/municipale și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public.

Pentru prima dată sunt definite și delimitate noțiunile de: buget public național, buget de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugete locale, și în principal, bugetul autorității/instituției bugetare.

De asemenea, în premieră, se regăsesc noțiunile: autoritate/instituție bugetară, autoritate bugetară independentă, autoritate/instituție publică autofinanțată. Deși aceste delimitări au fost cunoscute și percepute corect, practica ne arată că în cadrul sistemului de reglementări bugetare existau anume lacune de drept în cadrul sistemului de reglementări bugetare. Acestea impuneau un șir de argumentări și justificări suplimentare din partea subiecților procesului bugetar, care vizau statutul lor de subiect al raporturilor respective, precum și drepturile și obligațiile ce decurg din ele.

Noua lege vine să înlăture neclaritățile existente în mai multe privințe și să stabilească noi reguli și principii de reglementare a raporturilor juridice bugetar-fiscale. În acest sens, au fost definite noțiunile de calendar bugetar, cadru bugetar pe termen mediu, monitoring financiar, responsabilitate bugetar-fiscală ș.a.

Potrivit art.131 din Constituția Republicii Moldova, bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele raioanelor, orașelor și satelor.

În acest context componentele bugetului public național (BPN), rămân a fi în concordanță cu normele constituționale și se referă la următoarele (Figura 1.):

- *bugetul de stat (BS);*
- *bugetul asigurărilor sociale de stat (BASS);*
- *fondurile asigurării obligatorii de asistența medicală (FAOAM);*
- *bugetele locale (BL).*

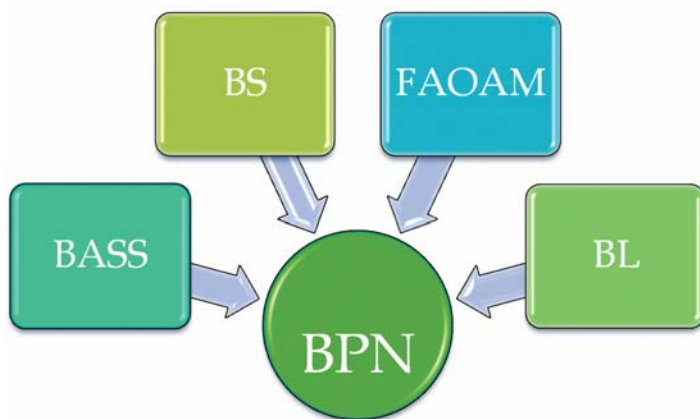

Figura 1. Bugetul public național. Componente

În același context cu titlu de exemplu reflectăm componentele care formează bugetul public național pentru anul 2013. Acestea constituie BS - 49%; BASS – 23%; BL – 19% și FAOAM – 9%, (Figura 2).

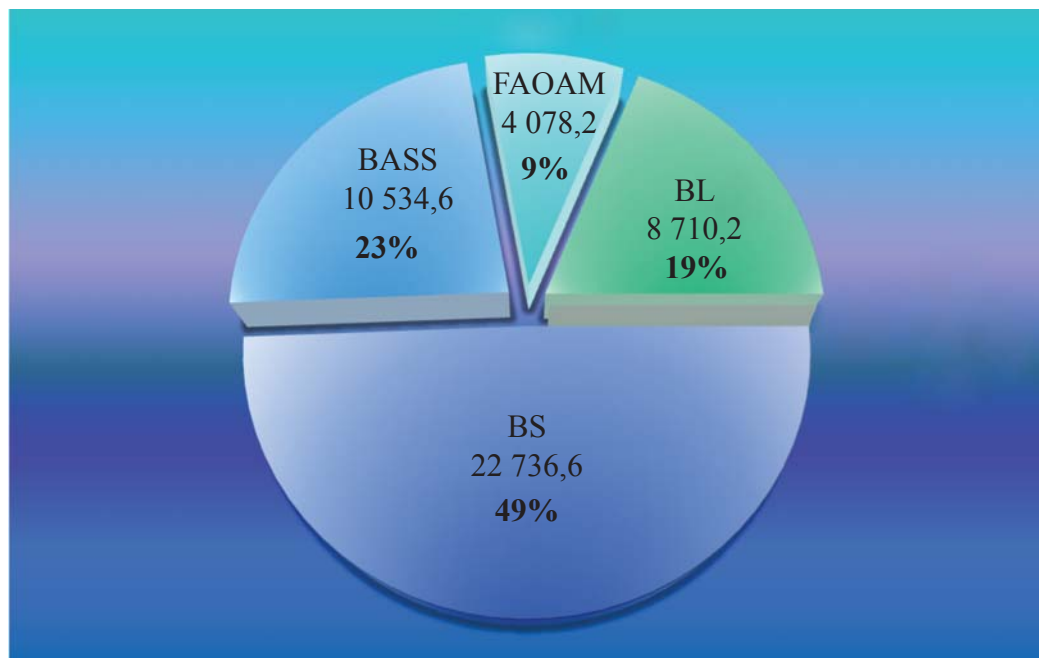

Figura 2. Componentele BPN, total estimat pentru anul 2013

Tot aici, putem vedea evoluția pe componentele BPN pe anii 2010-2013, conform Notei Informative la proiectul Legii bugetului de stat pe anul 2013 (Figura 3.)

Astfel, veniturile bugetelor unităților administrativ-teritoriale în structura bugetului public național vor deține 12,6 la sută și au fost prognozate în sumă de 4644,8 mil.lei (fără transferuri). Comparativ cu anul 2012, veniturile proprii se estimează cu 9,2 la sută sau cu 392,5 mil.lei mai mult. Față de 2011 aceste venituri cresc cu 1332,4 mil.lei sau cu 40,2 la sută.

Construcția bugetară în Republica Moldova de fapt este inspirată din formele și componentele comparate specifice statelor unitare sau naționale. În astfel de state *bugetul de stat* este denumit și buget ordinar sau general, are ca venituri principalele impozite și taxe, completate în caz de insuficiență cu împrumuturi de stat, iar cheltuielile acestui buget sunt destinate celor mai importante trebuințe din învățământ și sănătatea publică, întreținerii organelor centrale: legislativ, executiv, instanțele judecătorești, armata națională etc.

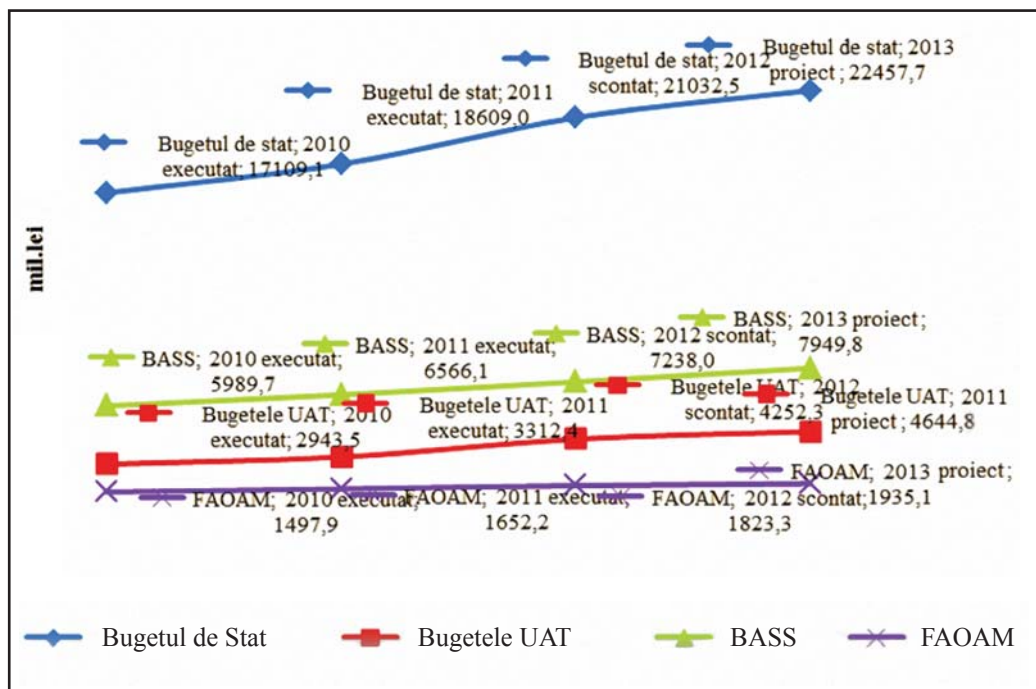

Figura 3. Evoluția veniturilor pe componentele BPN pe anii 2010-2013

Bugetele locale, sau *bugetele unităților administrativ-teritoriale* din statele unitare sau naționale constituie o componentă a organizării bugetare, având o importanță primordială pentru autonomia funcțională a organelor de conducere ale altor unități, autonomii din cadrul acestor state. Prin bugetele locale sunt finanțate atât autoritățile publice locale, cât și instituții învățământ public, culturale și sanitare, de modernizare și dezvoltare urbanistică etc., pentru care veniturile bugetare locale sunt insuficiente, devenind necesară completarea lor cu transferuri de la bugetul de stat și chiar împrumuturi publice.

Pe lângă bugetul de stat și bugetele locale, structura bugetară din statele unitare sau naționale contemporane a fost dezvoltată cuprinzând: bugete anexe, bugete sau conturi extrabugetare și extraordinare, fonduri bănești speciale și alte fonduri bănești alăturate bugetului de stat. De exemplu, în Franța,² pe lângă bugetul general al statului, structura bugetară cuprinde bugete anexă pentru poștă și telecomunicații, serviciul explozivilor, navigația aeriană etc., dar și conturi speciale pentru dezvoltarea apeductelor, pentru fondul forestier național, pentru fondul național al cărții etc.

² Constituția Republicii Moldova. *Comentariu*, Editura ARC, 2012, pag.487.

1.2. Organizarea bugetară în Republica Moldova

În Republica Moldova, prin Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr.847-XIII din 24.05.1996, s-a instituit o variantă originală de organizare bugetară, care se aplică practic prin bugetul public național.

Noțiunea *public* delimitează aceste bugete de bugetele proprii sau bugetele de venituri și cheltuieli, instrumente financiare utilizate frecvent cu aceste denumiri în literatura economico-financiară și practica agenților economici. Termenul național definește bugetul care include toate veniturile și cheltuielile de natură publică ale statului.

Originalitatea organizării bugetare constă în faptul că bugetul public național, pe lângă bugetul de stat și bugetele locale, cuprinde și bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile de asigurare obligatorie de asistență medicală, care, din punct de vedere organizatoric, sunt autonome față de bugetul statului și care, după natura lor juridică, sunt instituții de drept public.³

Spre deosebire de Legea nr.847/1996, noua Lege clasifică componentele bugetului public național în două categorii (Figura 4):

- a) *bugetul consolidat central*;
- b) *bugetul consolidat local*.

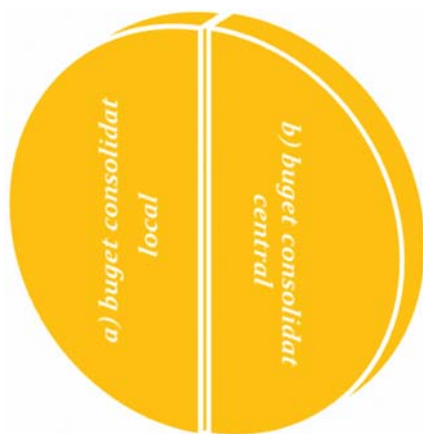

Figura 4. Bugetul public național. Clasificarea componentelor

Ca parte componentă a bugetului public național *Bugetul consolidat central* se formează din:

- ↳ bugetul de stat;
- ↳ bugetul asigurărilor sociale de stat;
- ↳ fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală.

³ Ibidem.

În speță bugetul central consolidat pentru anul 2013, (Figura 5), este reflectat prin totalul cheltuielilor bugetare estimate. Acestea includ BS- 61%; BASS – 28% și FAOAM – 11%.

***Componentele bugetului consolidat central
cheltuieli total estimat pentru anul 2013, mii lei***

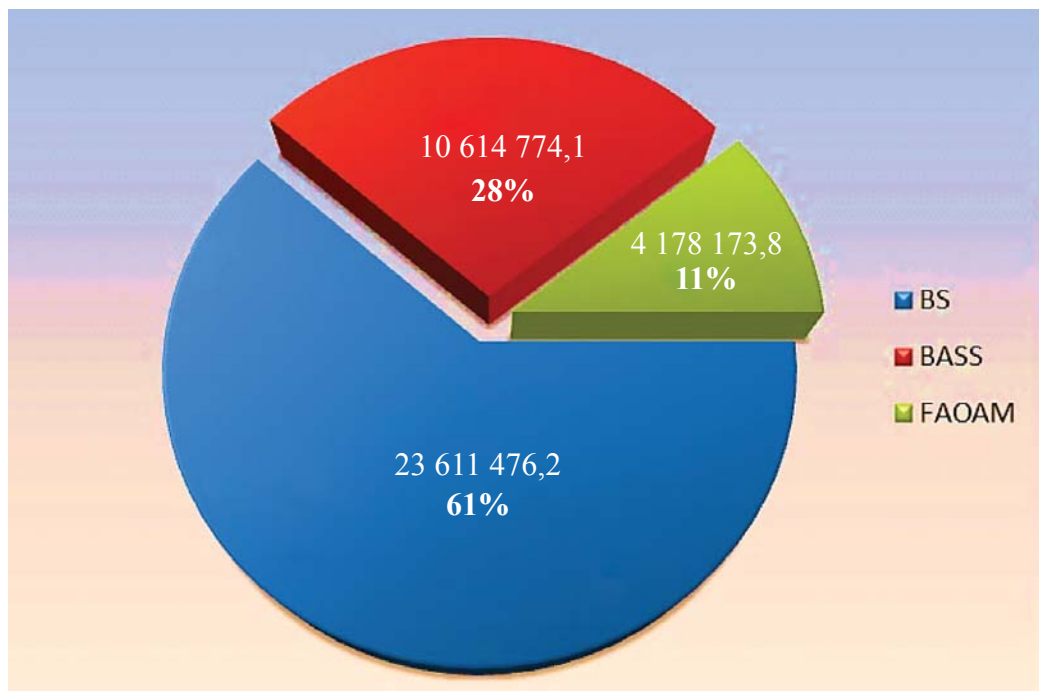

Figura 5. Bugetul consolidat central pe anul 2013

Alături de bugetul central consolidat, *Bugetul consolidat local* ca parte a bugetului public național se formează din:

- ↳ bugetele locale de nivelul întâi (bugetele satelor /comunelor, orașelor/ municipiilor);
- ↳ bugetele locale de nivelul al doilea (bugetele raionale, municipale Chișinău și Bălți și bugetul central al unității teritoriale autonome Găgăuzia) (Figura 6).

Componentele bugetului public național sunt angajate în relații interbugetare, care se iau în considerare la consolidarea BPN, iar informația cu privire la BPN este parte a documentației bugetare la proiectul legii bugetare anuale.

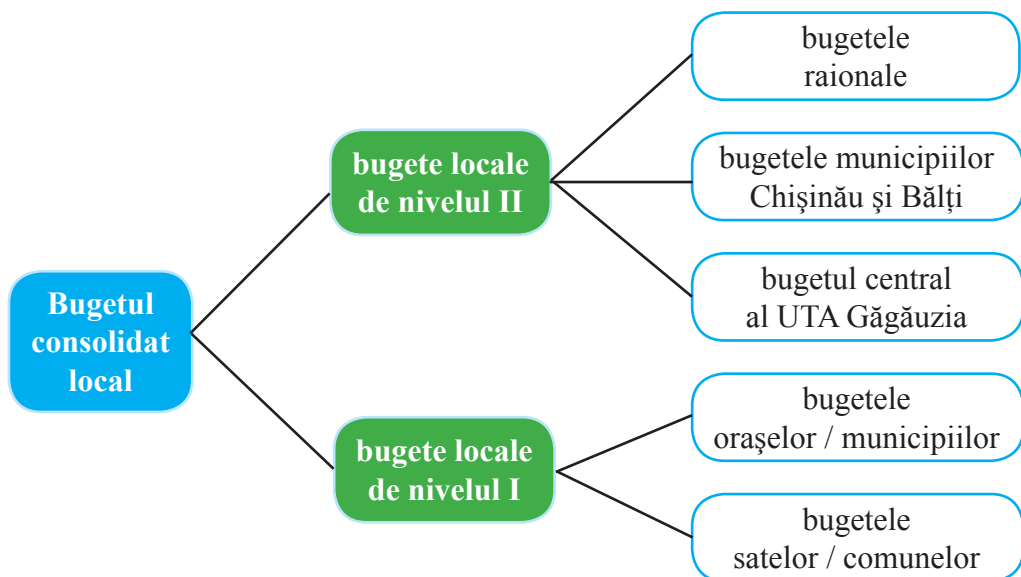

Figura 6. Bugetul consolidat local

1.3. Principiile bugetar-fiscale

La baza elaborării, aprobării și executării fiecărei componente a BPN stau principiile și regulile bugetar-fiscale, stabilite la Capitolul II din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale.

Este de menționat, că legislația în vigoare în domeniu a stabilit pentru prima dată reglementări exprese a principiilor bugetare doar începând cu 1 ianuarie 2010, acestea fiind:

- ✓ *principiul anualității;*
- ✓ *principiul unității monetare;*
- ✓ *principiul unității;*
- ✓ *principiul universalității;*
- ✓ *principiul specializării;*
- ✓ *principiul transparenței.*

Legea nouă vine cu unele modificări la normele de reglementare a conținutului și semnificației principiilor menționate și stabilește unele principii noi (Figura 7). Acestea sunt:

- ✓ *principiul balansării;*
- ✓ *principiul stabilității și durabilității;*
- ✓ *principiul performanței.*

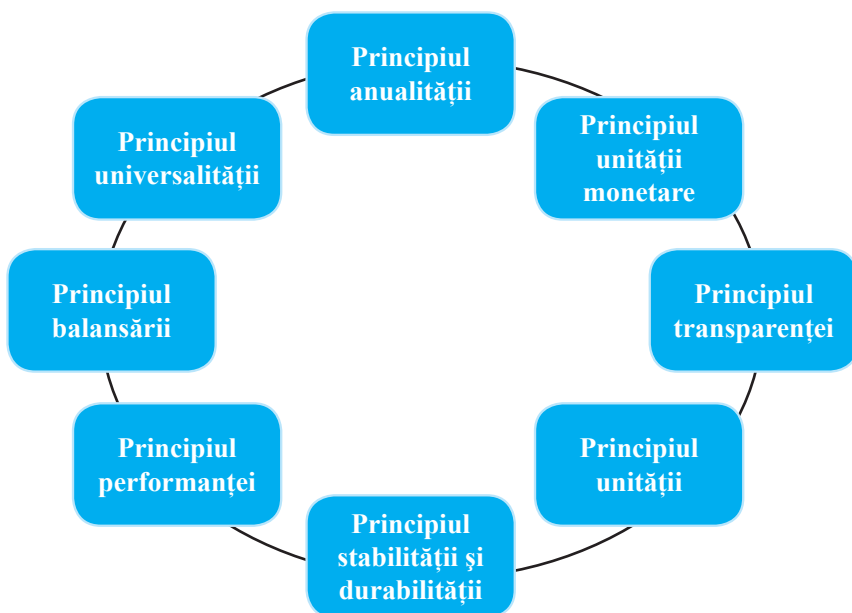

Figura 7. Principii bugetare

NOTĂ

Urmare a examinării acestora, constatăm că principiile bugetare reies din prevederile constituționale ce stabilesc garanții pentru întreg sistemul finanțelor publice ale statului, inclusiv ale unităților administrativ teritoriale, precum și din specificul evoluției acestui sistem.

Potrivit **principiului anualității**, bugetele se aprobă pentru perioada unui an bugetar și toate operațiunile de încasări și plăți bugetare efectuate pe parcursul unui an bugetar aparțin anului corespunzător de executare a bugetului.

Acest principiu are la bază prevederile art.131 alin.(2) din Legea Supremă, care prevede obligația Guvernului de a elabora anual proiectul bugetului de stat și bugetului asigurărilor sociale de stat, pentru a le supune, separat, aprobării de către Parlament. Alin.(3) al art.131 din Constituție vine să asigure continuitatea procesului bugetar, în caz de neaprobare a legii bugetare anuale pentru anul următor în termenii stabilit.

Iar **principiul unității monetare** stabilește că, toate operațiunile de încasări și plăți bugetare se exprimă în monedă națională. Acest principiu, la fel, este consfințit expres prin art.130 alin.(2) din Constituție care stabilește că, moneda națională a Republicii Moldova este leul moldovenesc.

Astfel, potrivit **principiului unității**, toate încasările și toate plățile autorităților /instituțiilor bugetare se reflectă și se efectuează exclusiv în/din buget. Resursele și cheltuielile BS, BASS, FAOAM și BL se supun consolidării pentru a forma BPN, după caz, bugetul consolidat central sau bugetul consolidat local. Principiul respectiv și-a găsit reflectare în prevederile art.58, art.131 și art.132 din Constituție.

Conform **principiului balansării** (echilibrului bugetar), orice buget trebuie să fie balansat (echilibrat) și prescrie că cheltuielile bugetare trebuie să fie egale cu veniturile plus sursele de finanțare.

Art.131 alin.(6) din Constituție, stabilește în mod expres că, nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare. Acest principiu constituțional a fost transpus atât în Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar, cât și în Legea privind finanțele publice locale stabilind la art.1 că „Prin echilibrul bugetar se înțelege egalitatea dintre veniturile și cheltuielile bugetului”, și la art.12 că, „autoritățile administrației publice ale unităților administrativ-teritoriale sunt obligate să întreprindă toate măsurile necesare pentru menținerea echilibrului bugetar”.

Cât privește **principiul transparenței**, deși acesta a fost aplicat anterior, însă a suferit unele modificări și prevede că, bugetele se elaborează, se aproba și se administrează în mod transparent, având la baza:

- *un proces bugetar, bazat pe un calendar bugetar și proceduri transparente;*
- *roluri și responsabilități bine definite în procesul bugetar;*
- *informație bugetară cuprinzătoare, elaborată și prezentată publicului într-o manieră clară și accesibilă.*

Principiul transparenței prevede, de asemenea, că proiectele de acte normative în domeniul bugetar-fiscal se supun consultării publice în conformitate cu legislația privind transparența în procesul decizional, iar rapoartele cu privire la executarea bugetelor se fac publice.

Acest principiu vine să asigure dreptul cetățeanului la informație, conform prevederilor art.34 din Constituție și, tangențial, referitor la bugetele locale, conform art.109 alin.(2). Totodată, art.22 din Legea finanțelor publice locale prevede că, bugetele unităților administrativ-teritoriale, aprobate de către autoritățile reprezentative și deliberative respective, și rectificările la aceste bugete sunt date publicității în mod obligatoriu. Iar art.10 din Legea privind transparența în procesul decizional nr.239-XVII din 13.11.2008 prevede că autoritatea publică asigură accesul la proiectele de decizii și la materialele aferente acestora în modul stabilit de lege.

Principiul universalității, prevede că, resursele și cheltuielile bugetare se reflectă în bugetele respective în totalitate, în sume brute. Iar resursele bugetare sunt destinate finanțării tuturor cheltuielilor aprobate în bugetele corespunzătoare fără a stabili relații între anumite tipuri de resurse și cheltuieli.

Principiul stabilității și durabilității prevede că, politica bugetar-fiscală și prognozele macrobugetare pe termen mediu, pe baza cărora se fundamentează bugetele anuale, se elaborează în conformitate cu regulile bugetar-fiscale stabilite de Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale și se actualizează periodic pentru a asigura stabilitate macroeconomică și durabilitate finanțelor publice pe termen mediu și lung.

Potrivit **principiului performanței**, bugetele se fundamentează pe performanță, iar resursele bugetare se alocă și se utilizează în mod econom, eficient și eficace, cu respectarea principiilor, regulilor și procedurilor de management financiar și control.

Bugetul bazat pe performanță (BP) reprezintă un instrument eficient de management în identificarea și formularea priorităților și în procesul decizional asociat alocării resurselor bugetare în viitor, în funcție de rezultatele obținute. Acesta cuprinde activități sau grupuri de activități majore, pentru care sunt definite scopuri, obiective, descriere narativă și indicatori de performanță și pentru realizarea căruia sunt alocate resurse respective.

Bugetul de performanță este un plan financiar care asigură stabilirea misiunii administrației publice locale, a scopurilor și obiectivelor, precum și evaluarea periodică a performanței lor ca parte a procesului bugetar, formând legătura dintre intrările necesare pentru punerea în aplicare a planului strategic de dezvoltare al administrației publice locale și rezultatele anticipate.

Un BP include planul anual de punere în aplicare a planului strategic al autorităților publice și un buget anual, care reflectă raportul între finanțarea programului și rezultatele așteptate. BP accentuează scopul sau grupul de obiective care trebuie să fi e atinse cu o anumită mărime a cheltuielilor și creează o legătură între banii cheltuiți și rezultate așteptate. Acesta, de asemenea, indică modul în care legătura se manifestă.⁴

⁴ Angela Secieru dr. hab. prof. univ., expert IDIS "Viitorul", *Ghidul Alesului Local. Finanțe publice locale. Procesul bugetar. Autonomie financiară locală. Bugetele locale*, Chisinau, 2012, pag.61.
http://www.viitorul.org/public/3751/ro/Finante%20publice_240x165%20Tipar.pdf

Noile reglementări privind finanțele publice și responsabilitățile bugetar-fiscale

II

2.1. Reguli bugetar-fiscale

Reglementarea complexă și unificată a procedurilor de gestionare a resurselor bugetare, precum și delimitarea clară a rolurilor și responsabilităților în domeniul bugetar-fiscal, va contribui la îmbunătățirea managementului bugetului și va facilita procesul de luare a deciziilor bugetare. Totodată, regulile îmbunătățite și procedurile transparente de gestionare a bugetului urmează să contribuie la atragerea investitorilor străini. Potrivit autorilor, noile reglementări prezintă și noi provocări pentru toți participanții implicați în gestionarea finanțelor publice.

Legea prevede anumite schimbări în formatul de prezentare și aprobare a legilor/deciziilor bugetare anuale. Astfel, atât la nivel central, cât și local, bugetele autorităților/instituțiilor bugetare se vor elabora în baza clasificăției programelor, iar notele informative la legile/deciziile bugetare anuale vor cuprinde indicatorii în perspectiva de trei ani, din care indicatorii primului an se supun aprobării, iar estimările pentru următorii doi ani au caracter indicativ și servesc drept bază pentru următorul ciclu de planificare bugetară.

Introducerea regulilor bugetar-fiscale și stabilirea unor limite macrobugetare pe termen mediu cu privire la nivelul deficitului bugetar, cheltuielilor totale și a cheltuielilor de personal ale bugetului public național, va spori disciplina fiscal-bugetară la nivel agregat și va asigura durabilitatea finanțelor publice pe termen mediu și lung. Totodată, noile abordări în ce privește gestionarea veniturilor colectate de către autorităților/instituțiilor bugetare vor conduce la eficientizarea utilizării resurselor bugetare.

Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale prevede un set de reguli bugetar-fiscale privind politica bugetar-fiscală, soldul bugetului, evaluarea impactului financiar, clasificăția bugetară, etc., care au drept scop asigurarea disciplinei bugetar-fiscale generale și durabilității sistemului finanțelor publice pe termen mediu și lung.

Reguli privind politica bugetar-fiscală

Noile reglementări stabilesc că, regulile bugetar-fiscale, în special regulile privind politica bugetar-fiscală se aplică preponderent la nivelul indicatorilor agregați ai BPN. Totuși, unele reguli sunt aplicabile și la nivelul fiecărui buget în parte.

Astfel, politica bugetar-fiscală se elaborează cu respectarea concomitentă a următoarelor reguli:

- rata anuală de creștere a cheltuielilor totale ale bugetului public național pe termen mediu va fi menținută sub/sau va fi cel mult egală cu rata anuală de creștere nominală a PIB prognozată pentru anii bugetari respectivi;
- nivelul limită anual al deficitului BPN nu poate depăși volumul cheltuielilor capitale în valoare nominală și nu poate constitui mai mult de 3% din PIB.

Totodată, se permite *derogarea de la regulile politicii bugetar-fiscale*, pentru o perioadă de maxim 3 ani, în următoarele situații excepționale:

- în caz de catastrofe naturale, efecte negative ale crizelor economico-financiare externe și alte situații excepționale, care pun în pericol securitatea națională;
- în caz de declin al activității economice și/sau dacă nivelul inflației depășește cu 10 puncte procentuale nivelul prognozat/planificat.

În cazul survenirii uneia din situațiile specificate mai sus, Guvernul elaborează și prezintă Parlamentului un raport care include:

- ✓ *motivele* care au condiționat derogarea de la regulile stabilite;
- ✓ *masurile* pe care Guvernul intenționează să le întreprindă pentru a se conforma regulilor bugetare;
- ✓ *termenul* în care se planifică să se reînceapă respectarea regulilor bugetare.

La stabilirea priorităților de politici, autoritățile publice responsabile asigură consecvența și continuitatea obiectivelor asumate în contextul cadrului bugetar pe termen mediu. Interacțiunea bugetelor în contextul cadrului bugetar pe termen mediu este prezentată în Figura 8.

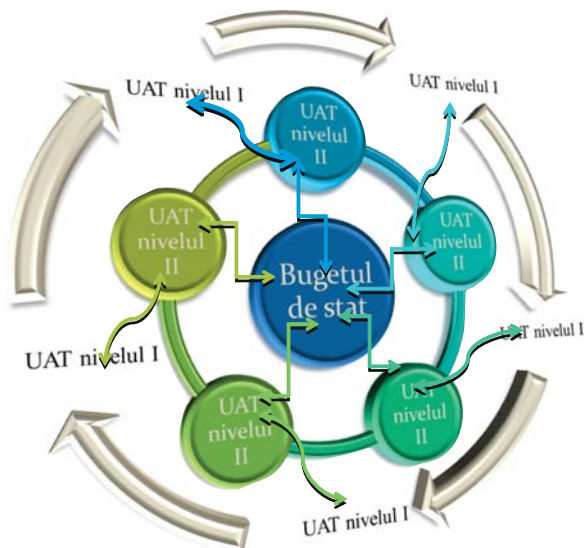

Figura 8. Interacțiunea bugetelor

De asemenea, sunt prevăzute reguli privind impactul financiar și soldul bugetului, care, la fel, rezultă din prevederile constituționale.

- Pe parcursul anului bugetar în curs nu pot fi puse în aplicare decizii, care conduc la reducerea veniturilor și/sau majorarea cheltuielilor bugetare, dacă impactul acestora nu este prevăzut în buget. Regula dată reiese din prevederile art.131 din Constituție la alin.(4) și alin.(6).
- Proiectele de acte normative cu impact financiar asupra bugetelor se supun expertizei financiare în conformitate cu legislația ce reglementează modul de elaborare a actelor legislative și normative. Această regulă de ordin procedural este impusă și prin art.22 al Legii privind actele legislative nr.780-XV din 27.12.2001, având la bază normele constituționale.
- Nu se admite alocarea prin acte normative, altele decât legea/decizia bugetara anuală, a unor sume sau cote procentuale din buget sau din PIB, destinate anumitor domenii, sectoare sau programe. În acest sens, art.131 alin.(2) din Constituție prevede că, în caz de formare a fondului extrabugetar, el se prezintă spre aprobare Parlamentului.
- Nivelul limită al soldului bugetului se stabilește prin legea/decizia bugetara anuală, care prevede, după caz, sursele de finanțare a deficitului bugetar sau direcționarea excedentului bugetar. Conform art.131 alin. (6) din Constituție nici o cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.
- După adoptarea legii/deciziei bugetare anuale orice modificare a soldului bugetului poate fi efectuată doar prin lege/decizie privind rectificarea bugetului. Art.130 alin.(1) din Constituție prevede în mod expres că formarea, administrarea, utilizarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sunt reglementate prin lege.

Aceste reguli sunt comune și obligatorii pentru bugetele de toate nivelele, inclusiv pentru bugetele locale.

Reieșind din prevederile constituționale stabilite la art.131 alin.(4) orice propunere legislativă sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de Guvern.

Rațiunea de stat determină în general competența Guvernului și în special atribuțiile sale în domeniul finanțelor, creditelor, impozitelor, prețurilor și circulației monetare. Dreptul Guvernului de a accepta (sau de a nu accepta) majorarea sau reducerea veniturilor, cheltuielilor bugetare printr-o propunere legislativă sau amendament este condiționat de dispozițiile constituționale privind sistemul fi-

nanțelor publice naționale, formarea, administrarea, utilizarea și controlul cărora, în temeiul art.130 alin.(1) din Constituție, sunt reglementate prin lege.⁵

Majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau a împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, indiferent de semnificația juridică a propunerii legislative sau a amendamentului la legea bugetară anuală, au căpătat în practica parlamentară o imensă valoare politică. Acest lucru se explică prin faptul că bugetul reflectă întregul program politic al Guvernului, votarea lui de către Parlament presupunând prezentarea întregii politici guvernamentale.

Aprobarea, rectificarea sau anularea alocațiilor bugetare exercită o incontestabilă presiune asupra liniei de conduită a Guvernului. Bugetul are o funcție politică și prin influența pe care o exercită asupra regimului politic și care poate determina natura regimului politic sau stabilitatea acestuia. În acest sens, bugetul poate influența politica regimului, determinând volumul și diversitatea cheltuielilor bugetare, în corelare cu: **sursele de venituri, cuantumul acestora și categoria de contribuabili**, fapt incontestabil, prin care norma constituțională a impus puterii legislative, în scopul evitării voluntarismului acesteia, condiția să coordoneze cu Guvernul propunerile legislative sau amendamentele în domeniul bugetar (Figura 9).

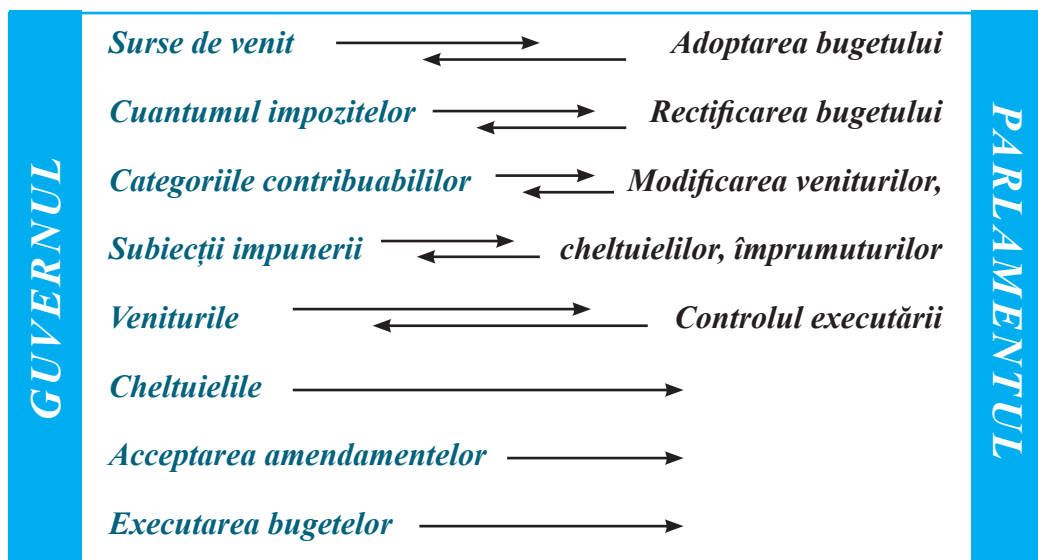

Figura 9. Interacțiunea autorităților executivă și legislativă

⁵ Hotărârea Curții Constituționale nr.5 din 18.02.2011 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.175 din 9 iulie 2010 “Pentru modificarea și completarea Legii nr.440-XV din 27 iulie 2001 cu privire la zonele economice libere”, din Legea nr.176 din 15 iulie 2010 “Pentru modificarea și completarea Legii nr.451-XV din 30 iulie 2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” și a Legii nr.193 din 15 iulie 2010 “Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 34-36, art.7)

Veniturile și cheltuielile bugetare pot influența nu numai natura regimului politic, dar și stabilitatea acestuia. Puterea politică și puterea bugetară interacționează strâns.

După ce a fost adoptat de Parlament, bugetul trebuie să fie executat de Guvern, ca putere executivă. În același timp, bugetul este un factor de consolidare a Parlamentului, prin exclusivitatea constituțională atribuită în sfera bugetară organului reprezentativ.

Totuși, cu timpul, dreptul Parlamentului de a opera rectificările la bugetul de stat, care atrag după sine: majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor; precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, a fost condiționat de acceptarea acestora de către Guvern.

Pe lângă aceasta, Parlamentul a fost limitat și în exercitarea controlului asupra executării bugetului de stat, rolul său reducându-se la informarea anuală privind veniturile și cheltuielile totale efectuate⁶ (Figura 10).

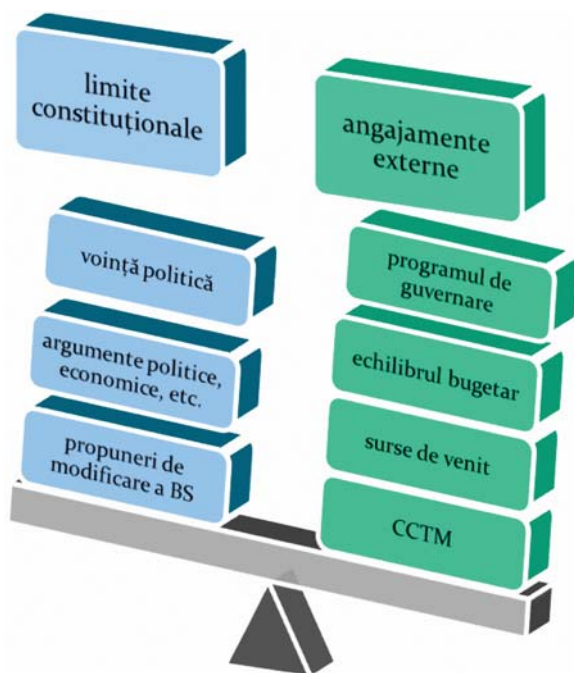

Figura 10. Examinarea proiectelor de legi bugetare

⁶ Constituția Republicii Moldova. Comentariu, Editura ARC, 2012, pag.494–495.

2.2. Clasificația bugetară

Legea stabilește expres că bugetele se elaborează, se execută și se raportează în baza unui sistem unic de clasificare bugetară. Astfel, pentru toate componentele bugetului public național se prevede aplicarea unui singur sistem de clasificare bugetară. Însă implementarea sistemelor noi de clasificare bugetară și evidență contabilă nu este finalizată și necesită eforturi suplimentare.

CLASIFICAȚIA BUGETARĂ CUPRINDE:

- **clasificația organizațională** – sistematizează cheltuielile bugetare pe tipuri de întreprinderi, instituții, organizații și măsurile ce reflectă distribuirea alocațiilor între beneficiarii direcți de mijloace din buget;
- **clasificația funcțională** – grupează cheltuielile bugetare ce reflectă utilizarea mijloacelor financiare în scopul implementării funcțiilor de bază ale statului;
- **clasificația programelor** – grupează cheltuielile în programe și subprograme ce reflectă obiectivele de politici asumate în documentele de planificare strategică pe termen mediu și lung;
- **clasificația economică** – grupează și detaliază cheltuielile bugetare în conformitate cu destinația concretă a acestora;
- **clasificația surselor** – grupează veniturile bugetare în baza legislației ce determină sursele de venituri.

Un element nou, care se află în proces de formare, îl constituie clasificarea programelor.

Programul reprezintă un ansamblu coerent și agregat de activități implementate de către autoritățile publice pentru atingerea unui scop și/sau realizarea anumitor obiective concrete pe termen scurt, mediu sau lung.

Programele se divizează în *subprograme*, ce conțin grupuri de activități interconexe, grupate logic, care sprijină implementarea programului.

Bugetarea pe programe reprezintă o metodă de prezentare și fundamentare a bugetelor, având la baza programe cu scopuri, obiective și indicatori de evaluare a performanței acestora la toate etapele procesului bugetar. Bugetarea pe programe este un instrument eficient de management bugetar, care asigură stabilirea priorităților și luarea deciziilor privind alocarea resurselor bugetare în funcție de performanța sau rezultatele programelor publice.

În cadrul bugetării pe programe accentul se pune pe rezultatele ce trebuie atinse în urma activităților preconizate/realizate de către autoritățile/instituțiile bugetare, astfel fiind asigurată legătura cheltuielilor bugetare cu programele și activitățile, care pun în aplicare măsurile de politica.

Caracteristicile principale ale bugetului pe programe sunt:

- ✓ **legătura cu cadrul de politici:** bugetul este structurat pe programe, care reflectă obiectivele de politici asumate în documentele de planificare strategică pe termen mediu și lung;
- ✓ **performanța:** indicatorii de performanță sunt parte integrantă a bugetului pe programe;
- ✓ **responsabilitatea sporită în procesul bugetar:** bugetul pe programe implică responsabilitatea autorităților/instituțiilor bugetare pentru realizarea performanței asumate în procesul bugetar;
- ✓ **perspectiva multianuală:** formatul de prezentare a bugetului pe programe cuprinde informația în dinamică, incluzând rezultatele înregistrate pentru ultimii doi ani, indicatorii aprobați pentru anul în curs și estimările pentru următorii trei ani.

Anterior, clasificarea bugetară era aprobată de către Parlament, ce-i oferea un grad mai înalt de stabilitate. Însă, începând cu 31.10.2008 structura codurilor clasificării bugetare și metodologia de aplicare a acestora se stabilesc de Ministerul Finanțelor⁷, fiind aprobate prin ordinul ministrului. Abilitarea APC în domeniu cu competența respectivă urmează să contribuie la sporirea procesului de implementare a sistemelor noi de clasificare bugetară.

2.3. Calendarul bugetar

Calendar bugetar este un plan de activități aferente procesului bugetar cu stabilirea termenelor de realizare a acestora și a autorităților responsabile.

Legea pune accentul pe responsabilitățile Guvernului și Parlamentului, în timp ce Ministerul Finanțelor va fi responsabil de stabilirea activităților intermediare și a termenelor detaliate ale calendarului bugetar în raport cu autoritățile publice centrale și locale. Schimbările principale aferente calendarului bugetar se referă la stabilirea termenelor pentru aprobarea CBTM de către Guvern și a limitelor macrobugetare și a modificărilor legislative ce rezultă din politica bugetar-fiscală - de către Parlament și extinderea termenului de prezentare a proiectelor legilor bugetare anuale pentru a avea la bază o analiză mai amplă a mersului executării bugetului pe anul bugetar în curs.

Pentru asigurarea respectării calendarului bugetar și disciplinei în procesul bugetar, sunt stabilite termene limită pentru aprobarea de către Parlament și prezentarea proiectelor de buget ale autorităților publice independente.

⁷ Ordinul Ministerului Finanțelor privind clasificarea bugetară nr.91 din 20.10.2008

Actualmente prevederile legale privind aprobarea bugetelor autorităților publice autonome, cuprinse în legile specifice ce reglementează activitatea acestor instituții, variază de la o lege la alta fără a prevedea cerințele de respectare a calendarului bugetar și a metodologiei generale de planificare a bugetului. Deși Legea nr.847/1996 conținea reglementările necesare realizării activităților aferente procesului bugetar, acestea erau expuse în alt format, și nu erau complete. Un exemplu în acest sens, sunt reglementările aferente autorităților/instituțiilor bugetare independente. În timp ce cadrul legislativ în vigoare conținea un șir de norme juridice speciale cu conținut diferit, privind procedura de aprobare a bugetelor respective de către Parlament, anterior includerii în proiectul legii bugetare anuale, Legea nr.847/1996 atribuia procedura generală, de prezentare a acestora Ministerului Finanțelor.

Potrivit noilor reglementări, principalele activități și termene limită de realizare a activităților aferente procesului bugetar sunt următoarele:

Tabelul 1. Calendarul bugetar

AUTORITATE COMPETENTĂ	ACTIVITATE	TERMEN LIMITĂ
1. Guvernul	aprobă cadrul bugetar pe termen mediu	până la 1 mai
2. Guvernul	prezintă Parlamentului proiectul legii privind limitele macrobugetare pe termen mediu și, în caz de necesitate, proiectul legii pentru modificarea sau completarea unor acte legislative	până la 1 iunie
3. Autoritățile bugetare independente	prezintă proiectele bugetelor acestora pe anul viitor spre examinare Parlamentului	până la 1 iulie
4. Parlamentul	adoptă legea privind limitele macrobugetare pe termen mediu și, în caz de necesitate, modificări și completări la legislație, care rezultă din politica bugetar-fiscală pe anul următor	până la 15 iulie
5. Parlamentul	adoptă bugetele autorităților bugetare independente	până la 20 iulie
6. Ministerul Finanțelor, APC în domeniul protecției sociale și în domeniul ocrotirii sănătății	prezintă Guvernului proiectele legilor bugetare anuale	până la 15 septembrie
7. Guvernul	aprobă și prezintă Parlamentului proiectele legilor bugetare anuale	până la 1 noiembrie

AUTORITATE COMPETENTĂ	ACTIVITATE	TERMEN LIMITĂ
8. Autoritățile executive locale de nivelul al doilea	elaborează și prezintă consiliilor locale proiectele bugetelor locale respective	până la 15 noiembrie
9. Autoritățile executive locale de nivelul întâi	elaborează și prezintă consiliilor locale proiectele bugetelor locale respective	până la 20 noiembrie
10. Parlamentul	adopta legile bugetare anuale	până la 1 decembrie
11. Consiliile locale de nivelul al doilea	adoptă bugetele locale respective	până la 5 decembrie
12. Consiliile locale de nivelul întâi	adoptă bugetele locale respective	până la 10 decembrie

Calendarul bugetar include și termenele de prezentare a rapoartelor privind executarea bugetelor de toate nivelurile:

Tabelul 2. Activități de raportare

AUTORITATE COMPETENTĂ	RAPORT	TERMEN LIMITĂ
1. Guvernul	prezintă Parlamentului raportul semianual privind executarea bugetului consolidat central și a componentelor acestuia	până la 15 august a anului bugetar în curs
2. Guvernul	prezintă Parlamentului rapoartele anuale privind executarea bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat și fondurilor asigurărilor obligatorii de asistență medicală pe anul precedent	până la 1 iunie a anului următor anului bugetar încheiat
3. Autoritatea executivă locală	prezintă consiliilor locale respective rapoartele anuale privind executarea bugetelor locale	până la 15 februarie a anului următor anului bugetar încheiat

Activitățile și termenele intermediare ale calendarului bugetar se stabilesc de către Ministerul Finanțelor.

Pentru realizarea acțiunilor și respectarea termenelor calendarului pentru elaborarea și aprobarea CBTM, precum și în scopul organizării interne a activităților legate de elaborarea strategiilor sectoriale de cheltuieli, autoritățile publice elaborează și aproba calendare proprii de activități, în conformitate cu recomandările privind organizarea internă a procesului de elaborare a CBTM și a bugetului anual propriu. Aici este de menționat necesitatea de a aduce în concordanță prevederile Legii privind finanțele publice locale cu noile reglementări privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală.

3.1. Competențe și responsabilități

Potrivit art.3 din Legea privind administrația publică locală, autoritățile administrației publice locale beneficiază de autonomie decizională, organizațională, gestionară și financiară, au dreptul la inițiativă în tot ceea ce privește administrarea treburilor publice locale, exercitându-și, în condițiile legii, autoritatea în limitele teritoriului administrat. De fapt, pe aceste ultime competențe se întemeiază întreaga autonomie locală, deoarece numai în funcție de posibilitățile financiare locale vom fi în prezența unei autonomii locale cât mai depline.

Art.3 al Cartei europene a autonomiei locale, definește noțiunea de autonomie locală ca fiind „dreptul și capacitatea efectivă ale autorităților administrației publice locale de a soluționa și gestiona, în limitele stabilite de lege, în nume propriu și în interesul populației locale, o parte importantă a treburilor publice”.

Invocând principiul autonomiei locale, Curtea Constituțională consideră că autonomia locală este o ultimă treaptă a descentralizării administrative și presupune transferarea unor competențe de la nivelul central către diverse organe sau autorități administrative, care funcționează autonom în unitățile administrativ-teritoriale, autorități alese de către colectivitățile locale respective. Fiind una dintre cele mai eficiente forme de autogestiune, autonomia locală asigură un înalt grad de democrație, colectivitățile teritoriale autonome fiind contraputeri eficiente ale administrației publice centrale (HCC nr.13 din 14.03.2002)⁸.

Deși reglementează condițiile de exercitare a autonomiei locale și stabilește schema generală a autorităților administrației publice locale, Constituția nu conține reguli aplicabile diferențiat autorităților administrației publice locale. Astfel, coroborând principiul autonomiei locale cu principiile autonomiei, legalității și colaborării în rezolvarea problemelor comune enunțate în art.113 din Constituție, constatăm că raporturile dintre autoritățile publice locale, atât de nivelul întâi, cât și de nivelul al doilea, nu au caracter de subordonare.

În acest context, sunt relevante constatările Curții Constituționale, care a menționat că principiul autonomiei locale este principiul fundamental care guver-

⁸ Hotărârea Curții Constituționale cu privire la controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 781-XV din 28 decembrie 2001 “Pentru modificarea și completarea Legii nr. 186-XIV din 6 noiembrie 1998 “Privind administrația publică locală” nr.13 din 14.03.2002 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.46-48, art.8

nează administrația publică locală și activitatea autorităților acesteia și constă în dreptul unităților administrativ-teritoriale de a-și satisface interesele proprii fără amestecul autorităților centrale, principiu care atrage după sine descentralizarea administrativă, autonomia fiind un drept, iar descentralizarea – un sistem care implică autonomia. Descentralizarea se prezintă ca un sistem care cuprinde descentralizarea teritorială – raioane, orașe (municipii), sate (comune), având caracterul persoanei de drept public cu toate atribuțiile acesteia. Autoritățile acestor persoane de drept public, descentralizate, nu sunt supuse puterii ierarhice a autorităților centrale, ele fiind independente de acestea (HCC nr.750 din 06.11.1995).⁹

Din cele enunțate, se poate conchide că esența autonomiei locale constă în conducerea treburilor proprii în baza deciziilor proprii și pe cont propriu. Domeniul de activitate al instituțiilor locale îl constituie problemele economice, sociale, culturale etc. ale localității. Însă, în ultimă instanță, interesele locale constituie interese ale societății în ansamblu. De aceea organele administrației publice locale trebuie să se afle sub controlul organelor puterii centrale, control care se manifestă nu prin imixtiune în activitatea primelor, ci prin intervenție în cazul în care această activitate intră în conflict cu interesele generale.¹⁰

Prin urmare, reieșind din prevederile constituționale, legea a stabilit următoarele *competențe și responsabilități de bază ale autorităților administrației publice locale în domeniul bugetar-fiscal*:

- elaborarea, aprobarea și administrarea bugetelor locale cu respectarea principiilor și regulilor bugetare stabilite de lege;
- elaborarea prognozelor bugetare și întreprinderea, în limitele competențelor lor, de măsuri pentru creșterea bazei fiscale și asigurarea durabilității bugetelor locale pe termen mediu și lung;
- înaintarea, prin intermediul asociațiilor reprezentative ale autorităților publice locale, de propuneri la elaborarea politicii bugetar-fiscale și participarea la consultările privind relațiile inter-bugetare;
- conlucrarea cu autoritățile publice centrale și implementarea la nivel local a programelor și politicilor cuprinse în documentele de planificare strategică de nivel național;
- publicarea bugetelor și rapoartelor privind executarea bugetelor locale, precum și privind implementarea programelor la nivel local;

⁹ Hotărârea Curții Constituționale cu privire la controlul constituționalității unor prevederi ale Legii cu privire la alegerile locale și Legii privind administrația publică locală nr.750 din 06.11.1995 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.65-66, art.750)

¹⁰ Constituția Republicii Moldova. *Comentariu*, Editura ARC, 2012, pag.391-392.

- asigurarea gestionării resurselor bugetare și administrarea patrimoniului public, în conformitate cu principiile, regulile și procedurile de management financiar și control;
- efectuarea monitoringului financiar al instituțiilor publice autofinanțate fondate de autoritățile publice locale, precum și al întreprinderilor municipale și societăților comerciale, în care autoritățile administrației publice locale dețin cota majoritară în capitalul social.

Competențele specifice ale autorităților administrației publice locale sunt prevăzute în Legea privind finanțele publice locale și alte acte normative.

Prin competențe specifice putem înțelege, în primul rând, reglementările speciale ale Legii privind finanțele publice locale referitoare la autoritățile administrației publice locale din municipiul Chișinău și municipiul Bălți și unitatea administrativ-teritorială Găgăuzia.

Competențele autorităților publice locale de nivelul I și nivelul II în aspectul procedurii bugetar fiscale, sunt reglementate de legea menționată prin articole diferite care, la fel, necesită a fi aduse în concordanță cu noile reglementări privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală.

Un element nou în aspectul reglementărilor privind procesul bugetar, care nu este prevăzut de legislația privind administrația publică locală, este **competența APL de a efectua monitoringul financiar** al instituțiilor publice autofinanțate fondate de acestea, precum și al întreprinderilor municipale și societăților comerciale, în care autoritățile respective dețin cota majoritară în capitalul social. Deși această competență a APL este reglementată de Legea privind administrarea și deținutarea proprietății publice nr.121-XVI din 04.05.2007, însă până în prezent nu a fost reflectată de legislația privind administrația publică locală, fiind aplicată preponderent în procesul de organizare și desfășurare a procesului de privatizare a bunurilor proprietății publice.

Potrivit legii noi, monitoringul financiar este un proces de selectare, prelucrare și analiză a indicatorilor activității economico-financiare a autorităților/instituțiilor publice autofinanțate, întreprinderilor de stat/municipale și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar public.

Monitoringul financiar al activității economico-financiare a instituțiilor publice autofinanțate, a întreprinderilor municipale și a societăților comerciale, în care autoritățile publice locale dețin cota majoritară în capitalul social, se efectuează de către autoritățile administrației publice locale (Figura 11.).

Procedurile și cerințele specifice privind efectuarea monitoringului financiar, precum și periodicitatea prezentării informațiilor de către entitățile supuse monitoringului financiar, se elaborează de către Ministerul Finanțelor, în comun cu au-

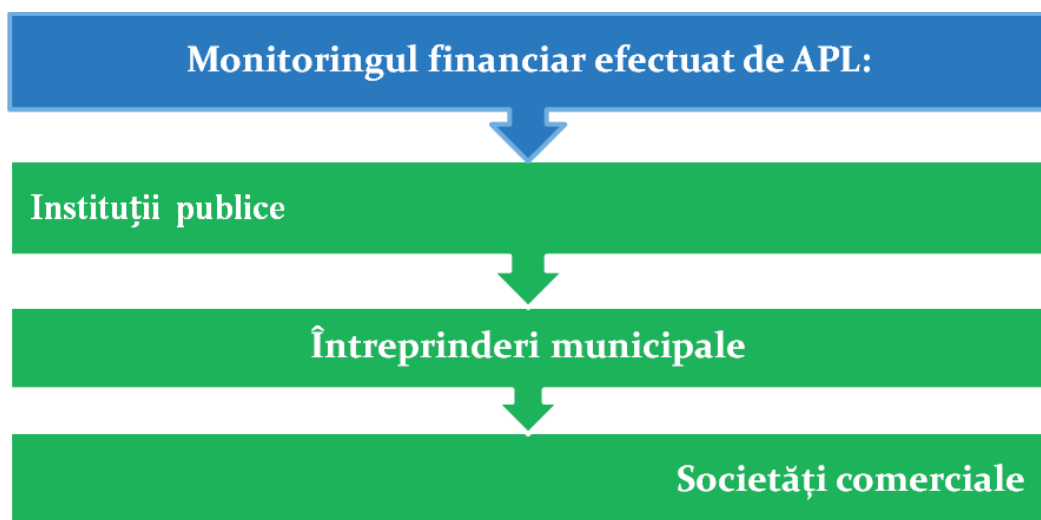

Figura 11. *Monitoringul financiar efectuat de APL*

toritatea publică responsabilă de administrarea patrimoniului public, și se aprobă de Guvern. Rezultatele monitoringului financiar se vor prezenta autorității publice centrale responsabile de administrarea patrimoniului public pentru a fi luate în considerare în procesul de luare a deciziilor privind administrarea și deetatzarea patrimoniului public.

Observăm lipsa informației privind periodicitatea efectuării monitoringului financiar, capacitatea (administrativă, financiară) a autorității publice locale de a realiza efectiv competența respectivă, precum și a documentului final constator.

De asemenea, prezintă interes procedura de înaintare a propunerilor pentru elaborarea politicii bugetar-fiscale și participarea la consultările privind relațiile inter-bugetare. Această competență este condiționată prin faptul că poate fi efectuată doar prin intermediul asociațiilor reprezentative ale autorităților publice locale.

Competența dată reiese din principiul dialogului instituțional, care presupune informarea și consultarea de către stat, în timp util, a autorităților publice locale, în procesul de planificare și de luare a deciziilor, prin structurile lor asociative, asupra oricăror chestiuni ce le privesc în mod direct ori sunt legate de procesul descentralizării administrative, stabilit la art.3 lit.g) din Legea privind descentralizarea administrativă nr.435-XVI din 28.12.2006. Urmează doar să fie reglementat mecanismul de aplicare a acestor prevederi pentru a asigura desfășurarea dialogului permanent și eficient în practică.

Cât privește competența de implementare la nivel local a programelor și politicilor cuprinse în documentele de planificare strategică de nivel național, aceasta

se va realiza fără intermedierea structurilor asociative, prin conlucrare directă cu autoritățile publice centrale.

Analizând competențele APL în cadrul procesului bugetar-fiscal, constatăm că, pentru desfășurarea cu succes a acestuia sunt prevăzute competențele necesare, care pot fi dezvoltate, după caz, prin Legea privind finanțele publice locale la care se face trimitere în fiecare caz de reglementare ce necesită anumite specificări și completări.

Totodată, rolul determinant în procesul bugetar-fiscal este atribuit Ministerului Finanțelor ca autoritate publică centrală de specialitate în domeniu. La contrapunerea de competențe ale APL și MF constatăm importanța și rolul decisiv al ultimei.

Astfel, legea îi permite Ministerului Finanțelor:

- să stabilească activitățile intermediare și de monitorizare a calendarului bugetar, precum și să asigure coordonarea generală a procesului bugetar;
- să elaboreze și să asigure implementarea politicii bugetar-fiscale în conformitate cu principiile și regulile bugetar-fiscale;
- să elaboreze și să prezinte Guvernului spre aprobare cadrul bugetar pe termen mediu și proiectul legii privind limitele macrobugetare pe termen mediu;
- să examineze proiectele legilor anuale ale bugetului asigurărilor sociale de stat, fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală și sinteza proiectelor bugetelor locale, precum și să determine transferurile interbugetare în conformitate cu legislația ș.a.

Este de menționat că examinarea sintezei proiectelor bugetelor locale reprezintă un element nou în reglementarea activității autorității publice centrale menționate, deoarece legislația în vigoare nu prevedea expres acest lucru.

La prima etapă se prevede că autoritățile executive locale de toate nivelurile întocmesc proiectele bugetelor locale corespunzătoare, iar autoritățile executive locale de nivelul al doilea întocmesc sinteza proiectelor bugetelor locale la nivel de municipiu/raion, pe care o prezintă pentru consultare Ministerului Finanțelor, în termenul stabilit de acesta.

Apoi sinteza *proiectelor* bugetelor locale se examinează de către Ministerul Finanțelor, ca ulterior bugetele locale adoptate să se prezinte Ministerului Finanțelor, în termenul stabilit de acesta, pentru sinteza bugetului public național.

3.2. Relațiile interbugetare între bugetul de stat și bugetele locale

Art.113 din Constituție consfințește că, raporturile dintre autoritățile publice locale au la bază principiile autonomiei, legalității și colaborării în rezolvarea problemelor comune. Totodată, consiliul raional coordonează activitatea consiliilor satești și orășenești în vederea realizării serviciilor publice de interes raional.

Legea nouă garantează bugetelor componente ale bugetului public național administrare independentă unul de altul cu posibilitatea de a fi angajate în relații inter-bugetare.

Relațiile între bugetul de stat și bugetele locale se realizează prin:

1. *transferuri de la bugetul de stat pentru nivelarea posibilităților bugetare ale autorităților administrației publice locale;*
2. *transferuri cu destinație specială pentru realizarea anumitor funcții delegate, implementarea anumitor proiecte de investiții capitale, alte transferuri cu destinație specială.*

Mecanismul, criteriile și modul de stabilire a transferurilor inter-bugetare se reglementează prin Legea privind finanțele publice locale și alte acte normative.

Cât privește determinarea transferurilor interbugetare, acestea, la fel sunt reglementate pentru prima dată. Noțiunea de relații sau transferuri interbugetare nu au fost utilizate sau reglementate expres de legislația în vigoare.

Transferurile de nivelare bugetară

Transferurile pentru nivelarea posibilităților bugetare ale APL (în continuare – transferuri de nivelare bugetară) au caracter general și se stabilesc în scopul lichidării dezechilibrelor dintre capacitatea financiară și necesitățile de cheltuieli ale UAT. APL gestionează în mod autonom aceste transferuri, prin stabilirea priorităților și alocarea resurselor pentru diferite competențe proprii prevăzute de legislație.

La estimarea relațiilor între bugetul de stat și bugetele locale se va ține cont că transferurile de nivelare bugetară se acoperă atât din resursele generale ale bugetului de stat, cât și din defalcările UAT, ale căror venituri bugetare depășesc cu 20 la sută nivelul mediu al cheltuielilor bugetare pentru un locuitor.

Aceleași proceduri și metode de calcul se aplică și la estimarea veniturilor și cheltuielilor medii în cadrul bugetelor locale de nivelul II, precum și la stabilirea relațiilor inter-bugetare între UAT de nivelul II și UAT de nivelul I.

Procedurile de estimare a transferurilor între bugetele locale de nivelul II și nivelul I sunt similare, iar rolul Ministerului Finanțelor le revine direcțiilor finanțe din UAT respective.

Transferurile respective se calculează în baza unei formule prevăzute în Legea privind finanțele publice locale, care implică astfel de indicatori ca numărul populației din fiecare UAT, veniturile și cheltuielile ce revin în mediu la un locuitor din teritoriul respectiv.

Pentru determinarea volumului transferurilor de nivelare, se estimează cadrul de resurse și de cheltuieli, precum și sursele de finanțare pe fiecare buget consolidat local al UAT.

Proгноza cadrului de resurse al UAT (cu excepția transferurilor de la bugetul de stat) se efectuează reieșind din analiza și estimarea bazei fiscale pe fiecare UAT de nivelul II, separat pe tipuri de impozite, taxe și alte încasări la bugetele respective.

La baza estimărilor stau:

- *prevederile legislației bugetar-fiscale și particularitățile specifice pentru anul bugetar viitor și pe următorii doi ani;*
- *dinamica veniturilor formate în UAT pe ultimii doi ani, nivelul executării veniturilor în anul curent și estimările scontate pe an;*
- *cotele defalcărilor de la veniturile generale de stat la bugetele locale;*
- *alte date și informații relevante.*

Potrivit proiectului Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului, cheltuielile bugetelor locale, luate în calcul la stabilirea relațiilor inter-bugetare între bugetul de stat și bugetele locale de nivelul II, conform competențelor prevăzute de legislație, reprezintă limite maxime de cheltuieli pentru fiecare unitate de beneficiar ce pot fi acoperite din contul bugetului de stat.

Estimarea cheltuielilor bugetelor locale, se efectuează în baza cheltuielilor medii anuale pentru o unitate de beneficiar (în continuare – cheltuieli medii) pe categorii de cheltuieli din cadrul grupelor funcționale de cheltuieli (inclusiv pe sectoare). În cazul unor UAT care, potrivit legislației, suportă cheltuieli specifice pot fi aplicați coeficienți de corectare a cheltuielilor medii respective.

Cheltuielile sectoriale ale bugetelor locale pe fiecare UAT consolidat se estimează de către direcțiile finanțelor de ramură din cadrul MF, în consultare cu APC de specialitate, în conformitate cu prevederile legislației și ținând cont de politicile sectoriale, având la bază cheltuielile medii pe fiecare categorie de cheltuieli.

Categoriile de cheltuieli, pentru care se vor calcula cheltuielile medii, se precizează anual la începutul fiecărui ciclu bugetar, în baza propunerilor direcțiilor finanțelor de ramură, în corespundere cu competențele APL prevăzute de legislație.

Calculul cheltuielilor medii se efectuează pentru fiecare an bugetar cuprins de CBTM și ulterior se detaliază pe UAT.

Numărul de beneficiari luat în calcul la stabilirea cheltuielilor medii, de regulă, reprezintă numărul de locuitori la data de 1 ianuarie a anului precedent celui estimat, în baza datelor autorității publice responsabile de statistica națională. Însă, pentru unele categorii de cheltuieli, reieșind din specificul acestora, pot fi stabiliți și alți beneficiari (de exemplu, în învățământ la numărul de beneficiari se indică numărul de copii pe categorii de vârstă, numărul de elevi în clase, etc.; în asistența socială – numărul tutelaților, numărul copiilor sau a persoanelor cu dizabilități; în aparatul administrativ și în alte grupe funcționale - numărul de unități conform statelor de personal din cadrul organelor administrației publice locale).

Alte surse de colectare a informației privind numărul de beneficiari specifici sunt rapoartele privind executarea bugetului referitor la indicii de rețea, state și contingent pe anul precedent sau, după caz, indicii planificați pe anul bugetar în curs.

În baza cheltuielilor totale pentru categoria respectivă, prevăzute în CBTM precedent și/sau ajustate ca urmare a unor eventuale modificări în politica bugetară, se estimează cheltuielile medii precedente, prin împărțirea acestora la numărul precedent de beneficiari. Cheltuielile medii precedente servesc drept bază pentru estimarea cheltuielilor medii propuse pentru anii respectivi.

Direcțiile finanțelor de ramură ale MF, în consultare cu APC de specialitate, identifică și estimează factorii de majorare/diminuare a cheltuielilor medii pe fiecare categorie de cheltuieli, în sumă absolută și ca mărime medie pe beneficiar. Cheltuielile medii pe beneficiar precedente se însumează cu valoarea totală a factorilor și se determină cheltuielile medii pe beneficiar recalculate. Respectiv, prin însumarea cheltuielilor totale pe factori la cheltuielile precedente se estimează cheltuielile totale pe categoria respectivă.

În baza cheltuielilor medii recalculate pe beneficiar și a numărului actualizat de beneficiari pe fiecare UAT, direcțiile finanțelor de ramură ale MF, în consultare cu APC de specialitate, determină cheltuielile totale recalculate pentru fiecare categorie de cheltuieli. Acestea se obțin prin însumarea cheltuielilor categoriei respective, estimate în CBTM din anul precedent și/sau ajustate ca urmare a unor eventuale modificări în politica bugetară a tuturor factorilor prognozați de majorare/diminuare a cheltuielilor.

În baza estimărilor privind cheltuielile totale în funcție de cheltuielile medii și cheltuielile în sume absolute, direcțiile finanțelor de ramură întocmesc sinteza cheltuielilor sectoriale bugetelor pe fiecare UAT, în total și pe fiecare categorie de cheltuieli.

Având la bază estimările cadrului de resurse și cheltuieli a fiecărei UAT, Ministerul Finanțelor determină volumul total al transferurilor de nivelare bugetară de la bugetul de stat către bugetele locale de nivelul II, care includ atât transferuri pentru bugetele de nivelul II, cât și transferuri pentru bugetele de nivelul I din UAT respectivă.

Transferurile cu destinație specială

Transferurile cu destinație specială sunt condiționate pentru anumite scopuri și se stabilesc în următoarele situații:

- *delegarea de către Guvern a unor competențe autorităților publice locale pe termen nelimitat sau determinate în timp;*
- *adoptarea actelor normative, a căror aplicare necesită mijloace financiare suplimentare.*

Transferurile cu destinație specială se estimează în bază de formulă, în baza tarifelor stabilite la lucrările și serviciile contra plată sau cu aplicarea altor modalități stabilite de legislație.

Autoritățile administrației publice locale transferă la bugetul de stat sumele de venituri care depășesc volumul cheltuielilor bugetelor locale peste limita stabilită de Legea privind finanțele publice locale. Această normă nu este clară și necesită a fi explicată, pentru a exclude tălmăcirile diferite și contradictorii.

De asemenea observăm că, în conținutul normei legale nu se face referire la Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale.

Potrivit art.10 alin.(1) din Legea nr.397/16.10.2003, Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale se formează din alocațiile aprobate anual în bugetul de stat și din defalcările efectuate de către unitățile administrativ-teritoriale ale căror venituri bugetare depășesc cu 20% nivelul mediu de cheltuieli bugetare pentru un locuitor pe teritoriul respectiv. De fapt, acest Fond conține toate transferurile de la bugetul de stat pentru UAT fără a face o delimitare a sumelor transferurilor conform destinațiilor (specială sau de nivelare bugetară).

Astfel, situația existentă de intervenție excesivă a APC și APL de nivelul II în procesul de gestionare a resurselor financiare de către APL de nivelul I va rămâne aceeași (cu excepția trecerii competenței de întreținere a instituțiilor de învățământ primar și secundar general în competența UAT de nivelul II).

Conform legislației în vigoare, APC alocă transferurile APL de nivelul II, care le transferă ulterior la APL de nivelul I. Prin urmare, APL de nivelul II, în continuare va juca rolul de intermediar, transferurile respective fiind supuse riscului de subiectivism.

Această situație afectează capacitatea APL de nivelul I de a furniza servicii calitative cetățenilor și în linii mari nu poate să-și realizeze propriile obiective de dezvoltare locală. Ca rezultat constatăm dependența excesivă a APL de nivelul I de deciziile APL de nivelul II, ce va duce inevitabil la favorizarea APL care au susținut partidul de la guvernare în obținerea suportului financiar suplimentar, ori chiar cel strict necesar, pentru a soluționa unele probleme din comunitate.

Reieșind din caracterul anual al transferurilor de la bugetul de stat, relațiile interbugetare sunt lipsite de stabilitate și previzibilitate, iar, în aceste condiții, suma transferurilor, poate suporta modificări subiective determinate atât de evoluția unor factori economici, cât și de schimbarea mediului politic. În contextul instabilității bugetare respective, unele APL vor fi în continuare favorizate, altele - defavorizate.

Caracterul tuturor transferurilor pe categorii pentru competențele permanente delegate sau descentralizate (cum ar fi educația primară).

Normele de reglementare a transferurilor categoricale pentru bugetele curente trebuie să stabilească modul de determinare anuală a mărimii fondului de transferuri. Pentru anii 2012 și 2013 suma transferurilor de la BS către UAT se prezintă în Figura 12 ¹¹.

¹¹ Tabelul nr.17 al Notei informative la proiectul legii bugetului de stat pe anul 2013 <http://www.mf.gov.md/ro/TranspDeciz/ProiecDeciz/bs2013>

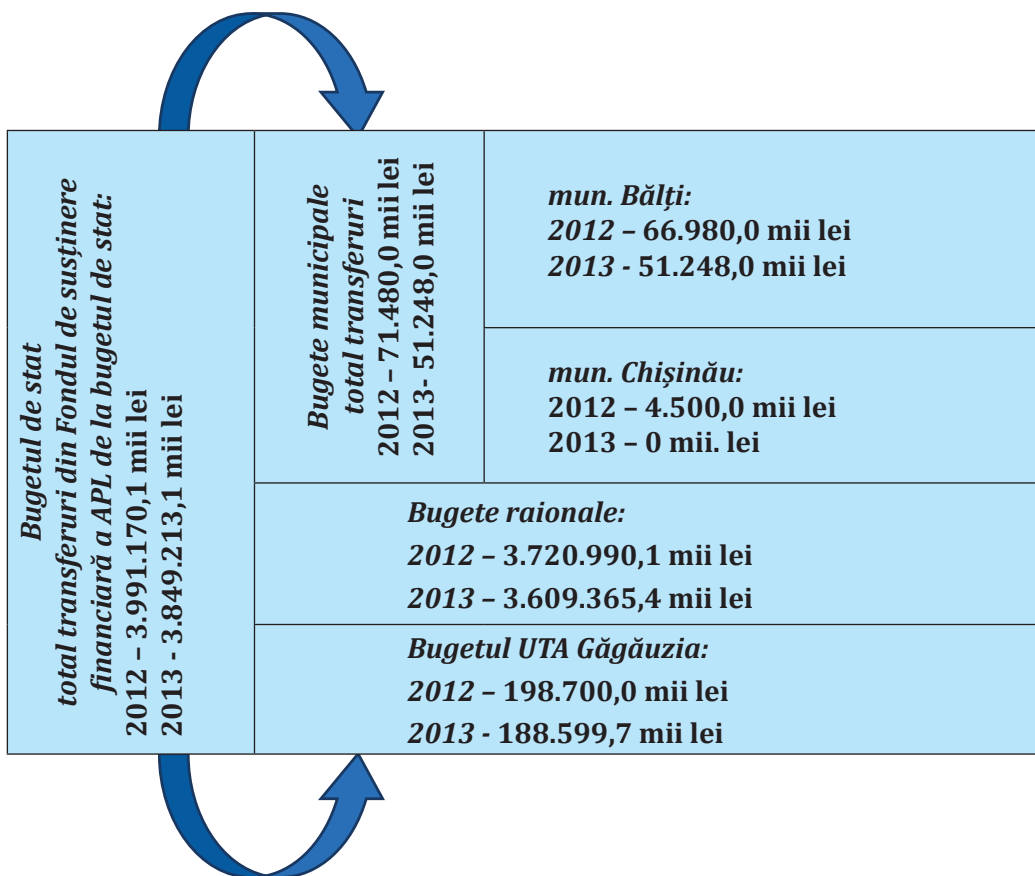

Figura 12. Transferuri din Fondul de susținere financiară a UAT anii 2012, 2013

Pentru anul 2013 informația detaliată privind transferurile de la bugetul de stat pe fiecare UAT de nivelul I și de nivelul II se prezintă în anexa nr.1 la prezentul studiu.

Din analiza sumelor transferurilor din Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale pentru anul 2013 se constată o diminuare a acestora, care de fapt se datorează politicilor de optimizare a cheltuielilor publice.

Unul din domeniile care a suportat modificări la capitolul cheltuieli finanțate din mijloacele bugetului de stat este învățământul de stat. Aceste modificări se implementează pe etape, începând cu proiectul-pilot desfășurat în 11 raioane ale țării, urmat de inițierea procesului de optimizare a instituțiilor de învățământ, însoțit de modificările în competența bugetelor UAT de efectuare a cheltuielilor de întreținere a școlilor primare și școlilor primare-grădinițe, gimnaziilor și liceelor, instituțiilor de învățământ secundar profesional, școlilor-internat și gimna-

ziilor-internat cu regim special, altor instituții din domeniul învățământului care deserveșc populația raionului respectiv, precum și de activitatea metodică, de alte activități din domeniu a fost atribuită la bugetele raionale.¹²

În acest scop a fost adoptată și Hotărârea Guvernului cu privire la finanțarea în bază de cost standard per elev cu utilizarea coeficienților de ajustare în modul stabilit de Guvern pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general, finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale nr.728 din 02.10.2012.

Legea privind finanțele publice locale stabilește modul repartizării veniturilor între bugetele unităților administrativ-teritoriale, conform cărora veniturile bugetului municipal Bălți și bugetului municipal Chișinău se formează și din defalcările de la impozitul pe venitul persoanelor juridice din teritoriul unității administrativ-teritoriale în mărime de 50%. Totodată în cazul, când cota veniturilor ce revin unui locuitor depășește suma cheltuielilor calculată, conform normativelor mediu estimate pentru un locuitor, unitățile administrativ-teritoriale transferă în fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale (format în bugetul de stat) suma veniturilor ce depășesc cu 20% necesitățile minime de cheltuieli ale unității administrativ-teritoriale respective.

Astfel, suma totală a depășirii veniturilor asupra cheltuielilor bugetului municipiului Chișinău, calculate conform cadrului legal existent, este de circa 656,4 mil. lei, iar în partea ce depășește 20% – circa 310,0 mil.lei. Respectiv, în anul 2013, în partea de cheltuieli a bugetului municipal Chișinău urmau să fie aprobate transferuri la bugetul de stat, în sumă de circa 310,0 mil.lei.

Mai mult ca atât, conform proiectului de lege cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului¹³, și în rezultatul modificărilor efectuate în Legea privind finanțele publice locale prin politica bugetar-fiscală pe anul 2013¹⁴, începând cu 1 ianuarie 2013 finanțarea poliției municipale va fi preluată de la bugetele unităților administrativ-teritoriale la bugetul de stat.

Pornind de la cele menționate, prin politica bugetar-fiscală pe anul 2013 a fost decisă diminuarea cotei defalcărilor la bugetul municipal Chișinău de la impozitul pe venitul persoanelor juridice de la 50% la 30%. Costul acestei diminuări constituind circa 307,6 mil. lei, fiind, practic, echivalent cu suma transferurilor care urmau a fi efectuate de la bugetul municipal Chișinău la bugetul de stat.

În baza acestor modificări, estimările cheltuielilor bugetului municipiului Chișinău pentru anul 2013 față de estimările luate în calcul la stabilirea raporturilor între bugetul de stat și bugetul municipiului Chișinău pe anul 2012 (în condiții comparabile), denotă o creștere de circa 14,3 la sută, pe când, estimările cheltu-

¹² Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.91 din 26.04.2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2012, art.375)

¹³ Proiectul de lege cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului nr.2630 din 08.11.2012, www.parlament.md

¹⁴ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.178 din 11.07.2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 190-192, art.644)

ielilor bugetului de stat pe anul 2013 față de 2012 vor înregistra o creștere doar de 8,1 la sută.

De rând cu aceasta, pentru a asigura o abordare unică pentru municipii, cota respectivă urmează să fie aplicată și la impozitul pe venitul persoanelor juridice, defalcată la bugetul municipal Bălți.

Legea privind finanțele publice locale prevede că din contul bugetelor raionale, bugetului municipal Bălți și bugetului municipal Chișinău sunt finanțate cheltuielile pentru întreținerea televiziunii publice locale și televiziunii publice, respectiv. Conform Codului audiovizualului nr.260-XVI din 27 iulie 2006, radiodifuzori publici sunt definiți doar radiodifuzorul public național – IPNA Compania „Teleradio-Moldova” și radiodifuzorul public regional – Compania „Teleradio- Găgăuzia” cu subvenționarea acestora de la bugetul de stat. Din aceste considerente, s-a propus excluderea normelor respective din Legea privind finanțele publice locale.

În cazul delegării de către Guvern autorităților administrației publice locale a unor funcții suplimentare, adoptării actelor legislative și normative aplicarea cărora necesită mijloacele bugetare suplimentare, bugetele unităților administrativ-teritoriale primesc de la bugetul de stat transferuri cu destinație specială, care urmează să fie incluse în aceste bugete și aprobate de către autoritățile reprezentative și deliberative ale unităților administrativ-teritoriale.

Practica denotă că după aprobarea bugetului anual, pe parcursul exercițiului bugetar, bugetele unităților administrativ-teritoriale beneficiază de mijloace suplimentare de la bugetul de stat sub forma de transferuri cu destinație specială, care, de regulă, au deseori termene de realizare a măsurilor. În condițiile Legii privind finanțele publice locale aceste transferuri, în pofida faptului că sunt aprobate prin legea bugetară anuală, nu pot fi valorificate la momentul înregistrării acestora în cont fără aprobarea de către autoritățile reprezentative și deliberative ale unităților administrativ-teritoriale. În același timp, conform standardelor internaționale, la care se aliniază Republica Moldova, toate transferurile efectuate în interiorul sistemului bugetar urmează a fi consolidate pe măsura apariției acestora.

În scopul creării posibilităților utilizării de către autoritățile publice locale a transferurilor cu destinație specială la momentul înregistrării acestora în cont, Legea privind finanțele publice locale a fost completată cu o normă ce prevede că transferurile cu destinație specială se includ în bugetul unității administrativ-teritoriale în baza dispoziției executorului (ordonatorului) principal de buget, cu rectificarea ulterioară a bugetului respectiv, în modul stabilit.¹⁵

¹⁵ Nota Informativă la proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 1433 din 22.06.2012, www.parlament.md

3.3. Deciziile bugetare ale APL

Decizia bugetară anuală este un act juridic al consiliului local, prin care se aprobă bugetul local respectiv, și care stabilește reglementări specifice bugetului local pentru anul bugetar respectiv.

Autoritățile executive locale de toate nivelurile întocmesc proiectele bugetelor locale corespunzătoare, iar autoritățile executive locale de nivelul al doilea întocmesc sinteza proiectelor bugetelor locale la nivel de municipiu/raion, pe care o prezintă pentru consultare Ministerului Finanțelor, în termenul stabilit de acesta.

Propunerile/proiectele de buget cuprind indicatorii realizați în ultimii doi ani bugetari, rezultatele estimate pentru anul bugetar curent, propunerile de buget pentru anul bugetar viitor și estimările pentru doi ani ulteriori.

Propunerile/proiectele de buget se elaborează și se prezintă în conformitate cu metodologia de planificare a bugetului, având la bază:

- prioritățile de politici, prognozele bugetar-fiscale și limitele de cheltuieli/transferuri inter-bugetare, cuprinse în cadrul bugetar pe termen mediu;
- particularitățile specifice cuprinse în circulara privind elaborarea bugetelor anuale.

Procedura de elaborare a proiectelor bugetelor locale se reglementează prin Legea privind finanțele publice locale. Iar sinteza proiectelor bugetelor locale se examinează de către Ministerul Finanțelor. Rezultatele examinării propunerilor/proiectelor de buget se supun consultării cu autoritățile publice interesate.

Dacă propunerile de buget nu respectă cerințele specificate în metodologia de planificare a bugetului, conform cerințelor menționate mai sus, Ministerul Finanțelor respinge propunerile de buget și solicită ajustarea lor în termenul stabilit de acesta.

Procesul de examinare și consultare a propunerilor la proiectele bugetelor locale și de stabilire a relațiilor inter-bugetare între bugetele locale de nivelul al doilea și de nivelul întâi, se reglementează prin Legea privind finanțele publice locale.

Astfel, autoritățile executive locale elaborează proiectele de decizii bugetare anuale în conformitate cu reglementările specifice stabilite prin Legea privind finanțele publice locale, și le prezintă spre aprobare consiliilor locale corespunzătoare, în termenul prevăzut de calendarul bugetar.

Iar formatul de prezentare a deciziilor bugetare anuale este similar formatului de prezentare a legii bugetului de stat pe anul respectiv.

Întru executarea Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale se prevede aprobarea unui Set metodologic privind elaborarea, aprobarea și modi-

ficarea bugetului și a unui Regulament-cadru de elaborare a deciziei bugetare anuale.¹⁶

În baza acestora, fiecare autoritate publică trebuie să elaboreze și să aprobe propriul regulament, care ulterior să fie distribuit tuturor subdiviziunilor și instituțiilor din subordine.

Regulamentul va asigura organizarea internă a procesului de planificare bugetară în cadrul autorității publice și formalizarea procedurilor pentru elaborarea strategiilor sectoriale de cheltuieli (în continuare - SSC) pe termen mediu și a propunerilor de buget anual. Prevederile Regulamentului se aplică și sunt obligatorii atât pentru subdiviziunile APC, cât și pentru instituțiile subordonate. La etapa de elaborare a strategiilor sectoriale de cheltuieli, prevederile regulamentului se răsfrâng și asupra altor autorități/instituții care gestionează resurse în sectorul dat.

Acest document reglementează următoarele activități:

- elaborarea, consultarea și aprobarea SSC;
- întocmirea și prezentarea propunerilor de buget;
- dezagregarea bugetului aprobat pe instituțiile subordonate și aprobarea bugetelor.

Calendarul intern privind termenele limita de realizare a activităților și responsabilitățile se prezintă într-un tabel alăturat.

Proiectul deciziei bugetare anuale a UAT include reglementări specifice de gestionare a bugetului local în anul bugetar respectiv și, în special, cuprinde:

- *reglementări privind aprobarea indicatorilor principali ai bugetului local – veniturile, cheltuielile și soldul bugetului;*
- *reglementări privind tipurile și cotele taxelor locale ce vor fi încasate în bugetul respectiv (doar în cazul UAT de nivelul I și municipiului Chișinău);*
- *normativele defalcărilor de la veniturile generale de stat la bugetele locale de nivelul I (doar în cazul UAT de nivelul II);*
- *reglementări privind relațiile inter-bugetare între bugetul local de nivelul II la bugetele locale de nivelul I (doar în cazul UAT de nivelul II);*
- *sinteza investițiilor capitale ale bugetului local, inclusiv din contul transferurilor de la bugetele de alt nivel;*
- *limita unităților de personal pentru autoritățile/instituțiile finanțate de la bugetul respectiv;*
- *alte informații adiționale necesare pentru examinarea proiectului bugetului local.*

¹⁶ Proiectul Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului poate fi accesat la adresa - http://www.mf.gov.md/common/instruirea/Setul_metodologic_martie_2012.pdf

Proiectul deciziei bugetare anuale a UAT se prezintă spre aprobare însoțit de nota informativă, care cuprinde următoarele informații de baza:

- *descrierea succintă a asumărilor macroeconomice și fiscale, pe care se fundamentează proiectul de buget;*
- *evoluția indicatorilor bugetului local ca pondere în BPN și analiza executării scontate în anul curent atât la venituri, cât și la cheltuieli;*
- *explicații cu privire la estimările de venituri și cheltuieli pe anul pentru care se planifică bugetul (în valoare nominală ca % în total);*
- *descrierea modificărilor proiectului de buget comparativ cu bugetul aprobat pe anul curent (creșterea absolută +/- și relativă - %) și a factorilor care le-au influențat. Explicațiile identifică atât factorii tehnici – reducerea cheltuielilor de o singură dată, alocările pentru programe tranzitorii din anii precedenți, cât și programele/politicile noi pentru care se alocă mijloace sau care conduc la formarea economiilor ca urmare a măsurilor de eficientizare a utilizării resurselor existente.*
- *măsuri de politici noi incluse în proiectul bugetului și legătura cu prioritățile stabilite în strategiile naționale și locale;*
- *descrierea sumară a relațiilor între bugetul local respectiv cu alte bugete;*
- *descrierea programelor de cheltuieli cuprinse în bugetele locale, structura și volumul serviciilor publice (sau modificări în lista acestora) acoperite din contul bugetelor locale cu accent pe performanța așteptată și cu utilizarea informațiilor nefinanciare. Drept bază pentru aceasta servește registrul indicatorilor de performanță ai programelor și informația privind indicii de rețea, state și contingent, susținut în SIMF;*
- *tabele și anexe cu informații adiționale relevante pentru argumentarea proiectului bugetului local.*

Spre deosebire de anexele la proiectul deciziei bugetare anuale, care prezintă indicatorii pe anul pentru care se aprobă bugetul, informația prezentată în tabelele la nota informativă reflectă evoluția indicatorilor bugetului local în dinamică și include:

- ***indicatorii realizați în ultimii doi ani bugetari;***
- ***indicatorii aprobați pentru anul bugetar curent;***
- ***indicatorii estimați pentru anul bugetar viitor pentru care se elaborează proiectul de buget;***
- ***indicatorii estimați pentru doi ani ulteriori anului pentru care se elaborează proiectul bugetului.***

Lista anexelor principale la decizia bugetară anuală, precum și a tabelelor explicative relevante se prezintă în continuare:

- Anexa 1** Indicatorii generali și sursele de finanțare ale bugetul local;
Anexa 2 Veniturile bugetului local conform clasificăției economice;
Anexa 3 Resursele și cheltuielile bugetului local;
Anexa 4 Normativele defalcărilor de la veniturile generale de stat pentru bugetele locale de nivelul I (doar în cazul UAT de nivelul II);
Anexa 5 Transferurile de la bugetul local de nivelul II către bugetele locale de nivelul I (doar în cazul UAT de nivelul II);
Anexa 6 Sinteza investițiilor capitale ale bugetului local;
Anexa 7 Limita unităților de personal pe autoritățile/instituțiile finanțate de la bugetul local.

Aceasta listă poate fi completată cu alte anexe relevante la discreția APL.

Proiectele bugetelor locale se supun examinării inițial de către comisiile de specialitate ale consiliilor locale, iar ulterior în cadrul ședințelor consiliilor respective.

Aprobarea proiectelor bugetelor locale se efectuează în două lecturi:

În prima lectură	➤ se audiază raportul autorității executive asupra proiectului bugetului; ➤ se aprobă principalii indicatori ai bugetului: • veniturile, • cheltuielile, • soldul bugetar, • structura acestora
În a doua lectură	➤ se examinează alocațiile bugetare detaliate; ➤ se votează proiectul bugetului local în ansamblu.

Consiliile locale asigură adoptarea bugetelor locale respective în termenii prevăzuți de calendarul bugetar.

Pe parcursul a 10 zile după aprobarea bugetelor locale de nivelul I și II, Direcția finanțe a UAT prezintă MF, iar autoritatea executivă de nivelul I prezintă Direcției finanțe a UAT, o copie a deciziei privind aprobarea bugetelor locale respective.

În baza veniturilor UAT de nivelul II și bugetelor prezentate de către instituțiile de nivelul II, direcția finanțe a UAT întocmește bugetul aprobat al UAT de nivelul II.

Direcția finanțe a UAT, în baza bugetelor aprobate de nivelul I și bugetului aprobat de nivelul II, întocmește bugetul consolidat local al UAT respective și îl prezintă Ministerului Finanțelor pentru consolidarea BPN.

Pe parcursul a maximum 30 de zile de la data publicării Legii bugetului de stat autoritățile executive ale UAT de nivelul I și II efectuează, în caz de necesitate, ajustările de rigoare în bugetele locale pentru a le aduce în conformitate cu prevederile legii anuale a bugetului de stat.

În cazul bugetelor locale de nivelul întâi, acestea se aduc în concordanță cu decizia bugetară anuală a autorității publice de nivelul al doilea.

În caz de nerespectare a prevederilor menționate, efectuarea defalcărilor de la veniturile generale de stat și a transferurilor la bugetele locale respective se suspendă, până la efectuarea ajustărilor corespunzătoare.

Bugetele locale adoptate se prezintă Ministerului Finanțelor, în termenul stabilit de acesta, pentru sinteza bugetului public național.

Deciziile bugetare anuale intră în vigoare la 1 ianuarie a anului bugetar sau la data indicată în text, dar care nu trebuie să preceadă data publicării.

În termen de 30 de zile după adoptarea deciziilor bugetare anuale, dar nu mai târziu de 1 ianuarie a anului bugetar, administratorii de bugete elaborează, în conformitate cu metodologia stabilită de Ministerul Finanțelor, prognozele de lichidități ale bugetelor corespunzătoare pe an cu repartizare lunară. Prognozele menționate se actualizează lunar/săptămânal/zilnic.

Dacă deciziile bugetare anuale nu sunt adoptate și publicate până la 31 decembrie, până la adoptarea/publicarea noilor decizii, se aplică deciziile bugetare din anul precedent, cu excluderea măsurilor și/sau acțiunilor finalizate în anul respectiv.

Autoritățile/instituțiile bugetare implementează bugetul provizoriu, care se autorizează printr-un act emis de administratorii de buget.

În perioada aplicării bugetului provizoriu nu se permite efectuarea cheltuielilor pentru acțiuni sau măsuri noi comparativ cu anul precedent.

Finanțarea cheltuielilor bugetului provizoriu se efectuează cu respectarea procedurilor generale privind executarea bugetului, cu excepția cheltuielilor legate de serviciul datoriei, care se efectuează în conformitate cu angajamentele asumate.

Valabilitatea bugetului provizoriu încetează odată cu punerea în aplicare a deciziilor bugetare anuale.

Toate operațiunile efectuate în contul bugetului provizoriu se transferă în contul bugetului adoptat pe anul curent.

După publicarea legii bugetului de stat pe anul respectiv, Ministerul Finanțelor comunică autorităților publice locale – transferurile de la bugetul de stat către bugetele locale de nivelul al doilea.

În termen de 15 zile după publicarea deciziilor bugetare anuale, autoritățile/instituțiile bugetare, asigură dezagregarea alocațiilor bugetare, în conformitate cu metodologia stabilită de Ministerul Finanțelor.

Bugetele dezagregate ale autorităților/instituțiilor bugetare servesc drept temelie pentru inițierea executării bugetului.

În cazul înrăutățirii soldului bugetelor și/sau necesității revizuirii angajamentelor bugetare, administratorii de buget inițiază procesul de rectificare a bugetelor corespunzătoare.

Autoritățile/instituțiile bugetare pot înainta propuneri de rectificare a bugetelor în modul și termenul stabilit de administratorii bugetelor, de la care acestea se finanțează.

Procedurile de elaborare, prezentare și adoptare a proiectelor privind rectificarea bugetelor sunt similare celor pentru deciziile bugetare anuale.

Orice propunere de rectificare a deciziilor bugetare anuale trebuie să fie însoțită de o notă informativă, care cuprinde concluziile privind executarea bugetului respectiv în perioada precedentă și estimările privind executarea scontată a bugetului până la finele anului bugetar în curs, precum și impactul financiar al modificărilor pentru următorii trei ani.

În cadrul unui an bugetar pot fi efectuate cel mult două rectificări ale bugetelor componente ale bugetului public național și acestea pot fi adoptate nu mai devreme de 1 iulie și nu mai târziu de 15 noiembrie, cu excepția cazurilor când acțiunile aferente blocării plăților nu asigură menținerea deficitului bugetar în limitele stabilite decizia bugetară anuală, administratorii de bugete, în termen de cel puțin 20 zile până la expirarea perioadei de blocare, întocmesc și prezintă proiectul deciziei privind rectificarea bugetului respectiv.

Blocarea finanțării anumitor categorii de plăți, se aplică până la adoptarea deciziei privind rectificarea bugetelor respective.

3.4. Dezagregarea și redistribuirea alocațiilor bugetare

Dezagregarea bugetului reprezintă un proces de repartizare, conform clasificăției bugetare, a alocațiilor bugetare aprobate prin legea/decizia bugetară anuală.

Reglementările generale referitoare la dezagregarea bugetelor prevăd că, după publicarea legii bugetului de stat pe anul respectiv, Ministerul Finanțelor comunică transferurile de la bugetul de stat către bugetele locale de nivelul a doilea.

Bugetele dezagregate ale autorităților/instituțiilor bugetare servesc drept temelie pentru inițierea executării bugetului. Nivelul de dezagregare a informației poate fi modificat în funcție de cerințele specifice ale consiliilor locale. Iar pe parcursul anului bugetar, redistribuirea alocațiilor aprobate prin legea anuală a bugetului de stat se permite, până la 30 noiembrie a anului bugetar.

Totodată, Legea interzice redistribuirea alocațiilor repartizate din fondurile de rezervă bugetară și de intervenție.

Cât privește competențele privind redistribuirea alocațiilor bugetelor locale în cadrul deciziei bugetare anuale, acestea se stabilesc prin Legea privind finanțele publice locale.

Procedura de dezagregare necesită a fi explicată în vederea oferirii unui grad sporit de accesibilitate normelor legale. Astfel, trebuie de specificat că, suplimentar cerințelor generale, administratorul de buget poate stabili particularități specifice pentru un anumit an, dacă legea bugetară anuală sau alt act normativ cu aceeași valoare juridică implică stabilirea în anumite domenii ale managementului finanțelor publice, a altor reguli decât cele generale, pe care le comunică autorităților publice respective printr-o circulară.

De asemenea, după lansarea procedurii de dezagregare de către administratorul de buget, *autoritățile publice sunt obligate*:

- ✓ să ajusteze, dacă este necesar, indicatorii de performanță la limitele de alocații bugetare aprobate;
- ✓ să stabilească limite de resurse și alocații pentru autoritățile publice intermediare și instituțiile subordonate;
- ✓ să completeze valoarea indicatorilor de rezultat și să determine setul de indicatori de produs și de eficiență. În cazul existenței în subordine a mai multor instituții subordonate care realizează același program/subprogram, APC poate identifica și recomanda utilizarea unui set comun de indicatori de performanță de produs pentru aceste instituții.

Autoritățile/instituțiile bugetare intermediare, la rândul lor, stabilesc doar limitele financiare pentru instituțiile subordonate, analogic autorităților publice centrale.

Procedura dată continuă până când fiecare instituție din veriga inferioară a subordonării financiare a autorității publice respective primește limitele de resurse și alocații, precum și sarcina pentru indicatorii de performanță.

Fiecare autoritate publică este în drept să decidă asupra procedurilor de consultare internă a limitelor financiare și a performanței cu instituțiile subordonate în conformitate cu prevederile regulamentului-cadru.

La dezagregarea limitelor pe instituții subordonate, *autoritatea publică trebuie să țină cont de următoarele aspecte*:

- ✓ capacitățile instituțiilor de prestare a serviciilor contra plată și de colectare a veniturilor aferente, precum și capacitățile de implementare a proiectelor finanțate din surse externe;
- ✓ capacitățile instituționale de prestare a serviciilor pentru care li se stabilesc limite de alocații și indicatori de performanță, pentru a evita modificările pe parcursul anului;

- ✓ respectarea cadrului normativ, care stabilește reguli și/sau metode de prestare a serviciilor publice, de distribuire a alocațiilor bugetare pe instituții bugetare similare, formule de finanțare sau alte reguli și metode în acest sens;
- ✓ volumul alocațiilor se detaliază astfel, încât suma limitelor dezagregate pentru fiecare instituție să fie egală cu volumul alocațiilor totale adoptate în bugetul APC.

Suplimentar la procedurile generale de dezagregare, există și unele particularități specifice în cazul dezagregării bugetului aprobat, care substituie bugetul provizoriu:

- în procesul de dezagregare a bugetului care substituie bugetul provizoriu, limitele se verifică atât cu bugetul aprobat, cât și cu volumul executat din bugetul provizoriu. Limitele de alocații dezagregate la anumite nivele ale clasificării bugetare trebuie să întrunească concomitent următoarele condiții:
 - să se încadreze în volumul bugetului aprobat sau a limitei comunicate de autoritatea/instituția ierarhic superioară;
 - să fie egale sau mai mari decât volumul executat în bugetul provizoriu pe această combinație de coduri.
- după finalizarea dezagregării bugetului aprobat, are loc substituirea limitelor detaliate ale bugetului provizoriu cu limitele detaliate ale bugetului aprobat. La substituirea limitelor, în SIMF se recalculează soldul liber de alocații pentru fiecare linie bugetară și se verifică cu volumul angajamentelor asumate în baza limitelor bugetului provizoriu. Dacă soldul liber de alocații este negativ, ceea ce înseamnă că volumul angajamentelor depășește limita adoptată, atunci autoritatea/instituția bugetară este obligată să-și revizuiască angajamentele contractuale pentru a le aduce în concordanță cu limita și are două opțiuni: prin redistribuirea limitelor sau prin rezilierea angajamentelor.
- autoritățile/instituțiile bugetare care au dezagregat limitele cu respectarea condiției ca volumul angajamentelor să nu fie mai mare decât soldul liber de alocații, pot începe executarea. Autoritățile/instituțiile, care nu satisfac această condiție, nu pot începe executarea până când nu aduc în concordanță limitele cu angajamentele asumate.

În caz de necesitate, administratorul de buget poate stabili anumite proceduri suplimentare pentru procedura de substituire a bugetului provizoriu cu bugetul adoptat, care vor fi comunicate participanților la procesul bugetar respectiv printr-o circulară.

În cazul în care instituția bugetară nu produce dezagregarea în termenii stabiliți, autoritatea ierarhic superioară este obligată să întreprindă acțiuni imediate

pentru soluționarea problemei și, după caz, să efectueze funcția de dezagregare și completare a performanței în numele instituției.

Instituția bugetară se consideră pregătită pentru procesul de executare a bugetului dacă a finalizat dezagregarea limitelor și a performanței.

Dat fiind că autorizarea limitelor se face din sus în jos prin dezagregare, întârzierea admisă de unele instituții în realizarea dezagregării nu este impediment pentru începerea executării bugetelor de către instituțiile care au încheiat această procedură.

Potrivit Legii privind finanțele publice locale, în bugetele unităților administrativ-teritoriale se prevăd alocații necesare asigurării funcționării instituțiilor publice și serviciilor publice din unitatea administrativ-teritorială respectivă.

Cheltuielile anuale ale bugetelor unităților administrativ-teritoriale se aprobă de autoritatea reprezentativă și deliberativă respectivă numai în limita resurselor financiare disponibile (cu excepția angajării împrumuturilor contractate pentru cheltuieli de capital).

Iar cheltuielile aprobate (rectificate pe parcursul anului bugetar) în bugetele unităților administrativ-teritoriale reprezintă limite maxime care nu pot fi depășite. Activitățile de contractare de lucrări, servicii, bunuri materiale și efectuarea de cheltuieli sunt, la fel, condiționate de obligația realizării acestora de către executorii (ordonatorii) de buget doar cu respectarea prevederilor legale și în cadrul limitelor aprobate (rectificate).

Responsabilitatea pentru determinarea caracterului prioritar al cheltuielilor bugetului unității respective îi revine autorităților reprezentative și deliberative ale unităților administrativ-teritoriale.

Cât privește redistribuirea alocațiilor bugetelor locale pe anul 2013 un element nou ce necesită a fi examinat suplimentar îl constituie modificările efectuate în Legea privind finanțele publice locale, prin Legea nr.91 din 26.04.2012, care intră în vigoare de la 1 ianuarie 2013.¹⁷ Acestea se referă la implementarea unei noi metodologii de finanțare a instituțiilor de învățământ primar și secundar general și se bazează pe principiul „**banii urmează elevul**”. Această formulă a fost elaborată cu scopul de a permite îmbunătățirea considerabilă a calității instruirii în instituțiile educaționale prin repartizarea echitabilă a banilor publici și alocarea lor în funcție de nevoile fiecărui elev.

După intrarea în vigoare a reglementărilor noi, toate instituțiile de învățământ primar și secundar general urmează să aplice noua metodologie de finanțare. În prima fază, instituțiilor de învățământ li se va oferi o perioadă de doi ani de ajustare, timp în care Ministerul Finanțelor le va aloca sume suplimentare pentru acoperirea cheltuielilor: în primul an, 100% din deficitul bugetar, iar în al doilea an - 50%. Noua metodologie de finanțare a școlilor vizează toate cheltuielile, cu

¹⁷ Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.91 din 26.04.2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2012, art.375)

excepția celor pentru alimentație, pregătirea obligatorie a copiilor pentru școală și reparațiile capitale.

Suma transferurilor ce vor fi efectuate în contul fiecărui raion va fi calculată în baza normativului valoric pentru un „elev ponderat”, (pentru 2013 constituie 6282 lei) care se înmulțește cu numărul de elevi ponderați și se adună cu normativul valoric pe școală (pentru 2013 constituie 380281 lei) înmulțit la numărul de instituții din raion.¹⁸

Din sursele alocate, în bugetul raional vor putea fi reținute până la 5% din valoarea bugetului prevăzut pentru fiecare instituție de învățământ. Acești bani vor fi utilizați pentru transportarea elevilor, întreținerea căminelor dar și pentru procurarea echipamentelor didactice și investiții în infrastructură.

Noua metodologie de finanțare a școlilor nu va afecta politica de salarizare a cadrelor didactice. Salariile sunt stabilite prin lege și nu vor putea fi micșorate cu scopul de a economisi surse bugetare. Iar în cazul acumulării unor economii, managerii instituțiilor de învățământ vor putea alocă o parte din acești bani pentru oferirea unui spor la salariul de bază al profesorilor.

Totodată, trecerea competenței de efectuare a cheltuielilor de întreținere a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din sumele transferurilor la bugetul raional, în sensul procesului bugetar va avea următoarele efecte:

- la bugetele locale - în comparație cu anii precedenți va fi diminuată suma totală a veniturilor și cheltuielilor bugetare (în mărirea sumelor transferurilor de la bugetul de stat, alocate prin intermediul bugetelor raionale, destinate cheltuielilor pentru întreținerea instituțiilor de învățământ respective) și, ca urmare, modificarea parțială a structurii bugetelor unităților administrativ-teritoriale de nivelul I;
- la bugetele raionale – structura bugetară va suporta modificări în ce privește diminuarea sumei transferurilor către bugetele locale destinate cheltuielilor de întreținere a instituțiilor de învățământ primar și secundar general, efectuarea cheltuielilor respective direct de la bugetul raional.

Prin urmare, avem un exemplu de procedură de dezagregare a alocațiilor bugetare pentru anii 2013 și 2014, care va fi diferit de anii precedenți. Iar, începând cu anul 2015, dezagregarea alocațiilor în acest scop se va efectua doar din contul mijloacelor proprii ale bugetelor UAT de nivelul II.

¹⁸ Peste 1600 de responsabili din 22 unități administrativ-teritoriale vor fi instruiți în vederea implementării unei noi metodologii de finanțare a învățământului primar și secundar general”, Proiectul Educație de Calitate în Mediu Rural din Moldova, 30.10.2012, www.educatie.md/libview.php?l=ro&idc=24&id=148

4.1. Responsabilitatea bugetară

Responsabilitatea bugetar-fiscală este – formă de exercitare a funcțiilor și competențelor, stabilite de lege, în procesul de gestionare a finanțelor publice, care presupune că politica bugetar-fiscală și bugetele se elaborează, se aprobă, se execută și se raportează cu respectarea principiilor și a regulilor stabilite de Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, precum și în conformitate cu alte norme prevăzute de legislație.

În textul legii menționate, responsabilitățile sunt prevăzute începând cu competențele diferitor subiecți la etapa de inițiere a procesului de elaborare a proiectelor de legi/decizii bugetare și finisând cu ultimele etape ale procesului bugetar, de executare și raportare. Deși în mare parte, normele respective determină competențe ce au drept scop respectarea calendarului bugetar, în anumite situații stabilesc expres restricții și responsabilități.

De asemenea, sunt prevăzute responsabilități noi, cum ar fi responsabilitatea pentru monitoringul financiar al activității economico-financiare a instituțiilor publice autofinanțate, a întreprinderilor municipale și a societăților comerciale, în care autoritățile publice locale dețin cota majoritară în capitalul social, care se efectuează de către autoritățile administrației publice locale.

Responsabilitatea pentru coordonarea și organizarea activităților aferente procesului de elaborare a SSC pe termen mediu și a bugetului anual al APC, revine subdiviziunii responsabile de planificare a bugetului din cadrul APC (în continuare Direcția finanțe). Responsabilitățile părților implicate în elaborarea SSC se divizează după cum urmează:

Direcția analiza, evaluarea si monitorizarea politicilor este responsabila de:

- crearea și organizarea activității grupului de lucru sectorial și asigurarea secretariatului în cadrul acestui grup;
- acordarea asistenței subdiviziunilor din cadrul APC în pregătirea propunerilor pentru elaborarea SSC și corelarea acestora cu diferite strategii guvernamentale și politica statului în domeniul vizat;
- analiza implementării politicilor existente, examinarea inițiativelor de politici noi și evaluarea impactului multidimensional al acestora;
- elaborarea și actualizarea SSC pentru sectorul vizat, după analiza propunerilor colectate.

Direcția finanțe este responsabilă și exercită următoarele atribuții de bază:

- emite instrucțiuni și particularități specifice privind elaborarea propunerilor de cheltuieli în contextul SSC și acordă asistență metodologică necesară subdiviziunilor din cadrul APC și instituțiilor din subordine;
- verifică și înaintază, după caz, propuneri de ajustare a liniei de bază preliminară, estimată de MF;
- examinează și analizează implicațiile financiare ale propunerilor de politici pe termen mediu sub aspectul corectitudinii și relevanței costurilor estimate;
- organizează consultări asupra propunerilor de cheltuieli cu subdiviziunile din cadrul APC și, după caz, cu instituțiile subordonate APC;
- generalizează propunerile de cheltuieli și înaintază propriile recomandări către conducerea APC. Generalizarea indică explicit devierea solicitărilor de la limita preliminară de cheltuieli stabilită de MF;
- după luarea deciziei de către conducerea APC, prezintă MF proiectele strategiilor sectoriale de cheltuieli, în conformitate cu cerințele stabilite de MF;
- participă și asistă conducerea APC în cadrul consultărilor la MF privind propunerile de cheltuieli în contextul CBTM.

Direcțiile din cadrul APC și, după caz, instituțiile bugetare subordonate:

- analizează situația curentă în cadrul programelor/sub-programelor pe domeniile de competență și identifică rezerve de eficientizare a programelor existente;
- înaintază propuneri direcției analiză, monitorizare și evaluare a politicilor în vederea perfecționării politicii din sector pentru următorul an bugetar. Aceasta se efectuează în procesul analizei privind implementarea SSC din anul precedent și actualizării acestora pentru următorul CBTM.
- participă în cadrul consultărilor interne, și prezintă orice informație necesară pentru justificarea propunerilor lor.

Cât privește responsabilitatea executorilor secundari de buget, în cadrul Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, reglementări speciale, în acest sens nu sunt prevăzute, acestora fiind aplicate condițiile generale ale legislației. Totodată, merită a fi examinat aspectul compatibilității unor funcții de executori de buget.

Problemele de incompatibilitate ale aleșilor locali

Aspectul incompatibilității mandatului alesului local cu funcțiile de executor de buget, cum ar fi: **șef/șef adjunct în structurile/instituțiile subordonate autorităților publice locale** a trezit multiple discuții și a generat apariția unor reglementări suplimentare în legislație.

Potrivit prevederilor art.7 alin.(1) din Legea privind statutul alesului local nr.768 din 02.02.2000, în redacția Legii nr.168 din 11.07.2012, mandatul alesului local este incompatibil cu funcțiile de:

- *șef, șef adjunct în structurile subordonate autorităților publice locale (instituții publice, servicii, întreprinderi municipale);*
- *funcționar public, de angajat în subdiviziunile autorităților administrației publice locale (aparatură prezidențială raională, primărie, primărie și președinții municipiului Chișinău, direcții, secții și alte subdiviziuni), inclusiv ale Adunării Populare a Găgăuziei și ale Comitetului executiv al Găgăuziei ș.a.*

Suplimentar la *incompatibilitățile* menționate, mandatul consilierului este incompatibil cu calitatea de consilier al unui consiliu de același nivel sau de consilier al consiliului de orice nivel din alte unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea.

Reglementările menționate au fost adoptate în vederea asigurării realizării principiilor de bază ale administrației publice locale, precum și întru garantarea independenței aleșilor locali. Astfel, legea urmărea scopul de a exclude orice subordonare a alesului local față de primar sau, respectiv, președintele raionului.

Norma art.7 alin.(1) lit.c) și lit.d) din Legea privind statutul alesului local expusă în redacție nouă a trezit multiple discuții vizavi de caracterul ambiguu, imputându-se incompatibilitatea mandatului alesului local fie cu funcția publică din cadrul subdiviziunilor APL, care nu sunt subordonate autorității respective, sau nu sunt pe raza UAT, fie, cu calitatea de șef/șef adjunct al subdiviziunilor/instituțiilor publice acestea fiind supuse nemijlocit puterii locale. În cazul dat, deveneau incompatibile cu mandatul alesului local așa funcții cum ar fi funcția de director al instituției de învățământ, precum și adjunctul acestuia, indiferent de faptul că aceste funcții nu sunt subordonate activităților vizate fiind desfășurate în unități administrativ-teritoriale diferite.

Semnificația cuvântului *incompatibilitate* care constă în interzicerea (prevăzută de lege) de a cumula două funcții care, prin caracterul lor, sunt contradictorii, este luată drept bază în multiplele definiții ale incompatibilității privind funcționarii și demnitarii publici.

Printre cele mai frecvente cauze ale nerespectării reglementărilor normative privind incompatibilitățile pentru funcționarii și demnitarii publici, au fost evidențiate:

- legea nu este aplicată;
- reglementările normative permit mai multe interpretări;
- legea conține lacune;
- superiorii nu respectă legea;

- legea permite folosirea ei în interes propriu;
- conducerea permite încălcarea legislației.¹⁹

În cele din urmă, discuțiile și criticile s-au soldat cu adoptarea unei noi decizii politice și adoptarea unei legi de interpretare²⁰ a normelor menționate, care specifică că:

- a) *normele de reglementare a incompatibilităților respective se vor aplica doar față de șefii și adjuncții acestora ai organizațiilor (întreprinderi municipale, instituții, servicii etc.), subordonate autorităților publice locale respective;*
- b) *funcționarilor publici și angajaților din subdiviziunile APL de același nivel și în aceeași unitate administrativ-teritorială.*

4.2. Executarea bugetului

Potrivit noilor reglementări, încasările și plățile la/de la bugetele componente ale bugetului public național în monedă națională, se efectuează prin virament prin Contul Unic Trezorerial (în continuare – CUT) al Ministerului Finanțelor, iar cele în valută străină - prin conturi bancare deschise în Banca Națională a Moldovei și instituțiile financiare, în conformitate cu legislația privind reglementarea valutară.

Este de menționat că, reglementările ce țin de deschiderea în Banca Națională a Moldovei a conturilor în valută străină, necesită a fi concretizate, pentru a exclude tălmăcirile diferite. Urmează a se ține cont de art.10 al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr.548-XIII din 21.07.1995, care prevede că, Banca Națională poate să deschidă conturi în registrele sale numai în numele statului și al organelor statului, băncilor licențiate de Banca Națională, băncilor în proces de lichidare, Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, persoanei juridice care deține licența pentru activitate de depozitar central de valori mobiliare ca activitate de bază, băncilor centrale ale statelor străine și instituțiilor financiare publice internaționale. Însă, prevede în mod expres că, ***Banca Națională nu deschide conturi administrației publice locale, întreprinderilor, inclusiv celor de stat.***

Administratorii de bugete pot angaja/acorda, în bază contractuală, împrumuturi cu scadență în același an bugetar de la bugetele componente ale bugetului

¹⁹ Liubomir Chiriac, Victor Mocanu, Angela Secieru, Gheorghe Gladchi "Conflictul de interese și regimul de incompatibilități în instituțiile administrației publice locale din Republica Moldova", 2012, Fundația SOROS Moldova, pag.52 (<http://www.viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=306&id=3966&t=/STUDII-IDIS/Administrare-publica/>);

²⁰ Legea privind interpretarea prevederilor articolului 7 alineatul (1) literele c) și d) din Legea nr.768-XIV din 02.02.2000 privind statutul alesului local nr.263 din 14.11.2012

public național, gestionate în CUT al Ministerului Finanțelor, destinate acoperii decalajelor temporare de casă.

Ministerul Finanțelor, Casa Națională de Asigurări Sociale și Compania Națională de Asigurări în Medicină pot angaja bănci comerciale, care activează pe teritoriul Republicii Moldova, pentru efectuarea unor operațiuni ce țin de executarea de casă a bugetelor.

Procedura de selectare a băncilor comerciale pentru efectuarea operațiunilor ce țin de executarea de casă a bugetelor se face o dată la trei ani, în conformitate cu legislația privind achizițiile publice.

Soldul resurselor temporar libere în CUT al Ministerului Finanțelor poate fi plasat sub formă de depozite la Banca Națională a Moldovei și în băncile autorizate de Banca Națională a Moldovei să accepte astfel de depozite.

Se interzice autorităților/instituțiilor bugetare deschiderea conturilor bancare pentru efectuarea operațiunilor de încasări și plăți prin instituțiile financiare.

Prin derogare de la norma menționată mai sus, se permite, cu autorizarea Ministerului Finanțelor, deschiderea conturilor bancare și efectuarea operațiunilor de încasări și plăți prin instituțiile financiare pentru proiectele finanțate din surse externe, care activează în baza acordurilor încheiate până la intrarea în vigoare a prezentei legi, dacă aceasta este prevăzut de acordurile respective.

Se interzice contractarea împrumuturilor de către autoritățile/instituțiile bugetare, cu excepția administratorilor bugetului de stat și bugetelor locale.

Executarea bugetelor locale se efectuează prin sistemul trezorerial al Ministerului Finanțelor, conform metodei de casă.

Evidența încasărilor și plăților bugetelor locale se asigură prin conturi trezoreriale, bazate pe clasificția bugetară și planul de conturi contabile în sistemul bugetar. În termen de 30 de zile după adoptarea deciziilor bugetare anuale, dar nu mai târziu de 1 ianuarie a anului bugetar, administratorii de bugete elaborează, în conformitate cu metodologia stabilită de Ministerul Finanțelor, prognozele de lichidități ale bugetelor corespunzătoare pe an cu repartizare lunară.

Prognozele menționate se actualizează lunar/săptămânal/zilnic.

În procesul executării bugetelor, autoritățile/instituțiile bugetare efectuează plăți în limitele alocațiilor bugetare aprobate și în conformitate cu limitele de lichidități ale bugetelor, stabilite prin lege.

Plățile se efectuează în baza angajamentelor bugetare asumate și în conformitate cu destinațiile prevăzute în bugetele corespunzătoare, precum și conform gradelor de prioritate, recomandate de Ministerul Finanțelor în baza actelor normative.

Plățile legate de serviciul datoriei, inclusiv pentru obligațiunile provenite din acordarea garanțiilor, se efectuează în termenele și condițiile angajamentelor asumate, indiferent de suma aprobată în buget pentru acest scop.

Aici trebuie de ținut cont de faptul că, pentru autoritățile executive ale UAT Legea privind finanțele publice locale nr.397/2003 prevede un șir de condiții, printre care, principala condiție de contractare a împrumuturilor este că acestea pot avea loc doar în cazul în care suma totală a plăților anuale (rambursarea sumei

de principal, achitarea dobânzilor și altor plăți aferente) legate de deservirea datorii bugetelor unităților administrativ-teritoriale la împrumuturile contractate sau garantate și/sau care urmează a fi contractate sau garantate nu va depăși 20% din totalul veniturilor anuale ale bugetelor respective.

Toate plățile executate pe parcursul anului bugetar, indiferent de perioada pentru care acestea se efectuează, se înregistrează și se reflectă în evidența contabilă ca plăți ale anului bugetar curent. Datoriile autorităților/instituțiilor bugetare din anii precedenți se achită de către acestea din contul și în limitele bugetelor autorităților/instituțiilor respective, aprobate pe anul bugetar curent.

Documentele executorii privind dezafectarea incontestabilă a mijloacelor bănești din contul bugetelor locale, precum și din contul autorităților/instituțiilor bugetare, se prezintă obligatoriu de către creditor direct administratorilor de bugete și/sau, după caz, autorităților/instituțiilor bugetare respective.

Plățile privind achitarea sumelor adjudecate conform documentelor executorii se vor efectua, indiferent dacă sunt sau nu aprobate alocații în acest scop, dar nu vor depăși limita de 20 la sută din bugetul aprobat pe anul respectiv.

În cazul neexecutării documentului executoriu în termen de 6 luni de la data rămânării irevocabile a hotărârii judecătorești în baza căreia a fost emis, creditorul poate solicita executorului judecătoresc inițierea executării silită, conform procedurii stabilite de Codul de executare.

Procedura de executare silită în baza unui document executoriu prezentat spre executare ulterior devenirii irevocabile a hotărârii judecătorești, se inițiază după expirarea a 6 luni de la data prezentării acestuia.

Dacă analiza executării scontate a bugetelor atestă înrăutățirea nivelului soldului bugetar, aprobat prin decizia bugetară anuală și stabilit ca prognoze trimestriale în baza legii, administratorii de bugete sunt autorizați să blocheze temporar anumite categorii de plăți de la bugetul respectiv, cu excepția plăților pentru deservirea datoriei publice și a altor plăți scutite de blocare prin deciziile bugetare anuale.

În perioada de blocare temporară a plăților, autoritățile/instituțiile bugetare nu-și pot asuma noi angajamente de cheltuieli.

Blocarea plăților poate fi efectuată pe o perioadă ce nu depășește 60 zile, cu informarea autorităților/instituțiilor bugetare și consiliilor locale, despre circumstanțele ce au determinat această acțiune.

În cazul în care acțiunile aferente blocării plăților nu asigură menținerea deficitului bugetar în limitele stabilite de decizia bugetară anuală, administratorii de bugete, în termen de cel puțin 20 zile până la expirarea perioadei de blocare, întocmesc și prezintă proiectul deciziei privind rectificarea bugetului respectiv.

Blocarea finanțării anumitor categorii de plăți, se aplică până la adoptarea deciziei privind rectificarea bugetelor respective.

Operațiunile de executare a bugetului se închid la 31 decembrie a anului bugetar. În ultima zi lucrătoare a anului bugetar alocațiile bugetare nevalorificate, precum și soldurile de mijloace bănești din conturile trezoreriale ale autorităților/

instituțiilor bugetare se închid, cu excepția soldurilor proiectelor finanțate din surse externe.

Cu soldurile mijloacelor bănești, înregistrate la finele anului bugetar, în conturile instituțiilor bugetare, amplasate peste hotarele țării, se reduce suma finanțării din veniturile generale pentru anul bugetar următor.

Soldurile de mijloace bănești din conturile bugetelor componente ale bugetului public național, înregistrate la finele anului bugetar, sunt tranzitorii pe anul bugetar următor.

Volumul transferurilor cu destinație specială de la bugetul de stat/bugetele locale de nivelul al doilea către alte bugete, neutilizate în anul bugetar curent, se restituie la bugetul de stat/bugetele locale de nivelul al doilea, pe parcursul anului bugetar respectiv sau în primul trimestru al anului bugetar viitor.

Autoritățile executive locale întocmesc și publică rapoarte privind executarea bugetelor locale, în conformitate cu periodicitatea și cerințele stabilite de Legea privind finanțele publice locale.

Rapoartele anuale privind executarea bugetelor locale pentru anul bugetar încheiat (Tabela 2), se prezintă în format comparabil cu formatul bugetelor aprobate și se întocmesc de către autoritățile executive locale și se aprobă de către consiliile locale în termenul prevăzut de calendarul bugetar.

Suplimentar la obiecțiile expuse în conținutul prezentului Studiu, cu referire la aspectele de ordin juridic privind concordanța textului Legii privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală cu cadrul juridic existent, menționăm următoarele obiecții și propuneri.

Reglementările art.32 "Relațiile între bugetul de stat și bugetele locale", urmează a fi coordonate cu prevederile Legii privind finanțele publice locale nr.397/2003, ori prevederile Legii menționate urmează a fi supuse modificării. Potrivit art.37 alin.(2) din Legea nr.780/2001, urmează a se evita apariția unor paralelisme în actele legislative.

Totodată, atenționăm că, terminologia utilizată în articolul respectiv este diferită de cea utilizată la art.9 – art.11 din Legea nr.397/2003, fapt ce poate duce la interpretări diferite și contradictorii. Astfel, norma lit.a) al art.32 din Legea nouă prevede transferuri de la bugetul de stat pentru nivelarea posibilităților bugetare ale autorităților administrației publice locale, iar art.9 lit.a) al Legea nr.397/2003, transferuri din contul fondului de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale, pentru nivelarea posibilităților financiare ale acestora.

În conținutul normei din proiect nu se face referire la Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale, fapt ce contravine prevederilor art.10 alin.(1) din Legea nr.397/16.10.2003, care stabilește expres că, Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale se formează din alocațiile aprobate anual în bugetul de stat și din defalcările efectuate de către unitățile administrativ-teritoriale ale căror venituri bugetare depășesc cu 20% nivelul mediu de cheltuieli bugetare pentru un locuitor pe teritoriul respectiv.

Deși, reglementările Legii nr.397/2003 referitoare la Fondul de susținere financiară a unităților administrativ-teritoriale nu au fost realizate, atenționăm că necesitatea acestor reglementări este impusă de Carta Europeană a Autonomiei locale din 15.10.1985, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr.1253-XIII din 16.07.1997. Art.9 paragraful 5 al acesteia prevede că, sprijinul colectivităților locale mai slabe din punct de vedere financiar necesită punerea în funcțiune de proceduri de repartizare financiară justă sau de măsuri echivalente destinate a corija efectele repartiției inegale a resurselor potențiale de finanțare cât și a sarcinilor ce le revin. Asemenea proceduri sau măsuri nu trebuie să reducă libertatea de a opta a colectivităților locale în domeniul lor propriu de responsabilitate. Astfel, urmează să se concretizeze, care este scopul normelor de reglementare respective.

Art.11 alin.(2) din Legea nr.397/2003 prevede că, transferurile cu destinație specială, stipulate la alin.(1) din articolul respectiv, utilizate contrar destinației se virează, până la sfârșitul anului bugetar, în mărimea sumei respective în bugetul de la care au fost primite. În cazul în care suma corespunzătoare nu este virată

de bugetul respectiv, Ministerul Finanțelor, în baza dării de seamă anuale, este în drept să restabilească forțat la bugetul de stat sumele transferurilor utilizate contrar destinației prin intermediul relațiilor inter-bugetare.

În contextul art.11 "Transferuri cu destinații speciale" din Legea nr.397/2003, după enumerarea cazurilor de alocare a acestor transferuri, norma alin.(2) are un înțeles clar. Însă, în redacția normei din lege sensul atribuit este diferit și permite tălmăciri diferite și contradictorii.

Art.67 alin.(1) prevede că în cazul înrăutățirii nivelului soldului bugetar administratorii de bugete sunt autorizați să blocheze temporar anumite categorii de plăți de la bugetul respectiv, cu excepția plăților pentru deservirea datoriei publice și a altor plăți scutite de blocare prin legile/deciziile bugetare anuale. Considerăm necesară completarea expresă textului actului legislativ cu categoriile principale de plăți exceptate de la blocare cum ar fi, cheltuielile de salarizare, cheltuielile ce țin de alimentația copiilor, plata pensiilor de asigurări sociale de stat ș.a.. În cazul dat se va ține cont de faptul că, conținutul articolului se referă la toate tipurile de bugete, inclusiv fonduri. Blocarea plăților nu poate fi lăsată în totalitate la discreția autorităților competente. Legea trebuie să asigure respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor garantate prin Constituție cum ar fi: dreptul la muncă, dreptul la ocrotirea sănătății, la protecția familiei și a copiilor orfani, dreptul mamei, copiilor și tinerilor, dreptul la asistență și protecție socială. Blocarea plăților ce asigură drepturile respective va avea ca efect încălcarea drepturilor constituționale.

Legea nr.847/1996 prevedea că, dacă în procesul executării bugetului de stat sporește nivelul deficitului bugetar, Ministerul Finanțelor poate bloca cheltuielile în quantum suficient pentru menținerea nivelului deficitului aprobat prin legea bugetară anuală, informând despre aceasta autoritățile publice centrale. Au fost exceptate de blocare cheltuielile prioritare pentru:

- a) *onorarea angajamentelor de deservire a datoriei de stat;*
- b) *cheltuielile de personal, de achitare a burselor, a pensiilor, a indemnizațiilor, a compensațiilor, a alocațiilor și a ajutoarelor sociale;*
- c) *cheltuielile fondului rutier, Fondului ecologic național, fondurilor ecologice locale și Fondului național pentru dezvoltare regională.*

Pentru efectuarea altor cheltuieli decât cele menționate, prioritățile de cheltuieli se stabileau de către executorul de buget.

La art.71 alin.(7) trebuiau să fie specificate sursa și termenul concret de publicare a rapoartelor anuale. Potrivit art.15 din Legea privind transparența în procesul decizional nr.239/13.11.2008, autoritățile publice asigură accesul la deciziile adoptate prin plasarea acestora pe pagina web oficială, prin afișare la sediul lor într-un spațiu accesibil publicului și/sau prin difuzare în mass-media centrală sau locală, după caz, precum și prin alte modalități stabilite de lege. În cazul dat, legea va stabili asigurarea accesului la informație prin publicare, iar sursa și modul de publicare rămâne la discreția autorităților. Aplicarea normei menționate de către consiliile locale poate întâmpina anumite dificultăți în acest sens.

Concluzii și recomandări

În rezultatul examinării reglementărilor noi, constatăm că, nici procedura bugetară nici relațiile inter-bugetare nu vor suporta schimbări esențiale. Aceasta se datorează faptului că scopul legii nu a fost de a revizui radical sistemul bugetar și procesul bugetar existent, ci de a-l îmbunătăți²¹.

În situația când la majoritatea bugetelor APL sursele principale de venit le constituie transferurile de la bugetul de stat, aspectele ce țin de lărgirea independenței și autonomiei financiare nu pot fi reliefate. Acestea vor fi exprimate treptat, concomitent și proporțional rezultatelor realizărilor economico-financiare.

Aplicarea reglementărilor Legii noi de către autoritățile publice locale nu poate avea dificultăți nici la etapa inițială, deoarece procedura preexistentă a fost concretizată și urmează a fi întărită prin adoptarea unui set de reglementări metodologice, ce vor contribui la înțelegerea corectă a etapelor, competențelor și responsabilităților subiecților. În totalitate, eforturile depuse urmează să producă efecte vizibile în consolidarea disciplinei bugetar-fiscale și în gestionarea eficientă și transparentă a resurselor publice locale. Iar reieșind din multiplele norme de trimitere la Legea privind finanțele publice locale, constatăm că, modificările pot surveni doar în cazul unor intervenții legislative în textul acestei legi.

Totodată, în tendința de consolidare a disciplinei bugetar-fiscale și în gestionarea eficientă și transparentă a resurselor publice locale nu este vizibilă susținerea și încurajarea dezvoltării autonomiei financiare la nivelul UAT de nivelul I.

La etapa actuală, insuficiența resurselor financiare proprii pentru acoperirea cheltuielilor publice se datorează ineficienței sistemului de colectare a impozitelor și taxelor locale, care nu permite APL să cumuleze suficiente resurse financiare pentru a stimula dezvoltarea comunitară și acoperirea cheltuielilor publice. Nu există mecanisme viabile care ar permite extinderea bazei fiscale a unităților administrativ teritoriale. Aceste aspecte contribuie indirect la situația când, primarii și consilierii locali pentru a obține sprijinul financiar necesar manifestă o loialitate fără rezervă în raport cu superiorii politici de la guvernare, iar acest proces subminează puternic actul de guvernare la nivel local²².

Recomandările experților în domeniu, expuse în rezultatul mai multor cercetări, pe bună dreptate, rămân a fi actuale și după adoptarea legii noi privind finanțele publice și responsabilitățile bugetar-fiscale.

²¹ Tatiana Manole dr. hab. prof. univ. Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al A.Ș.M. "Finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală: Comentarii asupra proiectului de lege", 2011 (<http://www.akademos.asm.md>);

²² Liubomir Chiriac, Victor Mocanu, Angela Secieru, Gheorghe Gladchi "Conflictul de interese și regimul de incompatibilități în instituțiile administrației publice locale din Republica Moldova", 2012, Fundația SOROS Moldova, (<http://www.viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=306&id=3966&t=STUDII-IDIS/Administrare-publica/>)

Astfel, persistă necesitatea de revizuire a concepției bugetelor locale în vederea transformării acestora în bugete independente ale autorităților locale la ambele nivele, încât acestea să aibă venituri proprii adecvate competențelor proprii, totodată, fiind împuternicite să-și modifice bugetele în limitele legii.

De asemenea, urmează să fie anulate procedurile existente de stabilire a normativelor de sus în jos, precum și a procedurilor „de negociere” a parametrilor de bază a bugetelor locale între APL de nivelul I și APL de nivelul II, APL de nivelul II și MF, total netransparente în prezent. Toate relațiile interbugetare trebuie să derive exclusiv din Legea finanțelor publice locale și să nu admită excepții și interpretări diferite.

Concomitent, se recomandă crearea unui cadru juridic eficient care să reglementeze relațiile interbugetare care să permită asigurarea desfășurării acestora în condiții de certitudine cu respectarea principiului transparenței, obiectivității și previzibilității.

Legea privind finanțele publice locale trebuie să prevadă toate impozitele și taxele partajate de la veniturile generale de stat, pentru a le atribui un caracter permanent în schimbul celui anual, fiind însoțite totodată, de reglementări exprese a metodelor și formulelor de calculare prin care acestea vor fi împărțite cu APL. Necesită a fi specificat caracterul tuturor transferurilor pe categorii pentru competențele permanente delegate sau descentralizate.

Aceste norme vor delimita radical aria de incertitudine aferentă transferurilor categoricale majore și va elimina problemele de negocieri bugetare anuale. Dacă normele legii vor reglementa mărirea fondului de transferuri aplicând o modalitate simplă de calcul care ar determina un indiciu de formare a fondului de transferuri, cum ar fi de exemplu: mărirea fondului de transferuri din ultimii ani ajustată în direcția de creștere la mărirea inflației și creșterea PIB; % din veniturile generale formate din impozitele și taxele concret specificate (sau totale) din anul fiscal precedent; % din PIB din anul fiscal precedent etc.

Necesită a fi reconsiderate raporturile decizionale financiare între nivelul I și nivelul II ale APL în vederea consolidării autonomiei locale. Aceasta se poate realiza prin stimularea dezvoltării relațiilor financiare între APL de nivelul II și APL de nivelul I în bază de contracte. În calitate de alternativă ar putea fi examinată posibilitatea oferirii dreptului APL de nivelul II de a participa din cont propriu la finanțarea suplimentară a APL de nivelul I.

Urmează a fi promovată trecerea treptată la relații interbugetare directe și stabile între bugetul de stat și bugetele APL de nivelul I.

Este necesară dezvoltarea normelor juridice de ordin material și procedural în textul legii privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală pentru a exclude tălmăcirile diferite și reglementarea acestora prin norme metodologice, aprobate prin actul ierarhic inferior legii.

Totodată reglementarea criteriilor de apreciere a mărimii transferurilor, a formulei de calculare și termenelor de alocare poate fi efectuată doar prin lege și nu prin acte subordonate legii.

Cadrul normativ:

1. Constituția Republicii Moldova, 29 iulie 1994 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.1);
2. Carta Europeană a Autonomiei locale din 15.10.1985, ratificată prin Hotărârea Parlamentului nr.1253-XIII din 16.07.1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.48, art.423);
3. Legea privind sistemul bugetar și procesul bugetar nr.847-XIII din 24.05.1996 (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, ediție specială);
4. Legea privind statutul alesului local nr.768 din 02.02.2000 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.34, art.231);
5. Lege privind finanțele publice locale nr.397-XVI din 16.10.2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.248-253, art.996);
6. Lege privind descentralizarea administrativă nr.435-XVI din 28.12.2006 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.29-31, art.91);
7. Lege privind administrația publică locală nr.436-XVI din 28.12.2006 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.32-35, art.116);
8. Legea privind transparența în procesul decizional nr.239-XVII din 13.11.2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.215-217, art.798);
9. Legea bugetului de stat pe anul 2012 nr.282 din 27.12.2011 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.19-20, art.46);
10. Legea privind interpretarea prevederilor articolului 7 alineatul (1) literele c) și d) din Legea nr.768-XIV din 02.02.2000 privind statutul alesului local nr.263 din 14.11.2012;
11. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.178 din 11.07.2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 190-192, art.644);
12. Hotărârea Guvernului cu privire la finanțarea în bază de cost standard per elev cu utilizarea coeficienților de ajustare în modul stabilit de Guvern pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general, finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale nr.728 din 02.10.2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.209-211, art.786);
13. Hotărârea Guvernului cu privire la Proiectul pentru finanțarea pe bază de formulă a instituțiilor de învățământ primar și secundar general, finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale nr.535 din 14.07.2011 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.118-121, art.608);
14. Hotărârea Curții Constituționale cu privire la controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 781-XV din 28 decembrie 2001 „Pentru modificarea și completarea Legii nr. 186-XIV din 6 noiembrie 1998 „Privind administrația

publică locală” nr.13 din 14.03.2002 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.46-48, art.8;

15. Hotărârea Curții Constituționale cu privire la controlul constituționalității unor prevederi ale Legii cu privire la alegerile locale și Legii privind administrația publică locală nr.750 din 06.11.1995 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.65-66, art.750);
16. Hotărârea Curții Constituționale nr.5 din 18.02.2011 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.175 din 9 iulie 2010 “Pentru modificarea și completarea Legii nr.440-XV din 27 iulie 2001 cu privire la zonele economice libere”, din Legea nr.176 din 15 iulie 2010 “Pentru modificarea și completarea Legii nr.451-XV din 30 iulie 2001 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” și a Legii nr.193 din 15 iulie 2010 “Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.34-36, art.7);
17. Ordinul Ministerului Finanțelor privind clasificția bugetară nr.91 din 20.10.2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.195-196, art.581);
18. Proiectul Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului, care urmează a fi aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor.

Referințe bibliografice:

1. Angela Secrieru dr. hab. prof. univ., expert IDIS “Viitorul”, *Ghidul Alesului Local. Finanțe publice locale. Procesul bugetar. Autonomie financiară locală. Bugetele locale*, Chisinau, 2012, Biblioteca IDIS “Viitorul”, pag.61, (http://www.viitorul.org/public/3751/ro/Finante%20publice_240x165%20Tipar.pdf)
2. Tatiana Manole dr. hab. prof. univ. Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al A.Ș.M., *Finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală: Comentarii asupra proiectului de lege*, 2011, (<http://www.akademos.asm.md>);
3. Liubomir Chiriac, Victor Mocanu, Angela Secrieru, Gheorghe Gladchi *Conflictul de interese și regimul de incompatibilități în instituțiile administrației publice locale din Republica Moldova*, 2012, Fundația SOROS Moldova, (<http://www.viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=306&id=3966&t=/STUDII-IDIS/Administrare-publica/>)
4. Proiectul Educație de Calitate în Mediu Rural din Moldova, 30.10.2012, www.educatie.md.

Anexe

Descifrarea estimărilor cheltuielilor de baza (cu exepția taxelor locale) a bugetelor unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Denumirea UAT	Servicii cu destinație generală						
	Total	inclusiv :					
		Primării	Aparatul președin- telui	Organe de con- trol	Sectia de econ- omie	Directia generală finanțe	Alte cheltuieli (30%)
A	1	2	3	4	5	6	7
Balti	7 163,2	4 834,3		564,6		1 764,3	
Chisinau	43 473,3	33 028,4		1 411,5	3 458,1	5 575,3	
Total municipii	50 636,5	37 862,7		1 976,1	3 458,1	7 339,6	
Anenii Noi	13 862,2	10 938,9	1 376,2		282,3	1 129,2	135,6
Basarabeasca	5 469,4	3 211,1	1 270,3		211,7	776,3	
Briceni	13 797,2	11 009,5	1 376,2		282,3	1 129,2	
Cahul	18 243,2	15 208,6	1 482,0		352,9	1 199,7	
Cantemir	12 703,3	9 915,6	1 376,2		282,3	1 129,2	
Calarasi	13 444,3	10 656,6	1 376,2		282,3	1 129,2	
Causeni	14 149,3	11 044,7	1 482,0		352,9	1 129,2	140,5
Cimislia	11 679,9	9 033,4	1 376,2		282,3	988,0	
Criuleni	12 703,3	9 915,6	1 376,2		282,3	1 129,2	
Donduseni	10 480,1	8 010,1	1 270,3		211,7	988,0	
Drochia	14 150,0	11 362,3	1 376,2		282,3	1 129,2	
Dubasari	8 151,4	4 269,7	1 376,2		282,3	776,3	1 446,9
Edinet	15 102,8	12 315,1	1 376,2		282,3	1 129,2	
Falesti	15 349,8	12 562,1	1 376,2		282,3	1 129,2	
Floresti	17 925,6	15 067,4	1 376,2		282,3	1 199,7	
Glodeni	10 409,6	7 763,1	1 376,2		282,3	988,0	
Hincesti	19 019,5	15 984,9	1 482,0		352,9	1 199,7	
Ialoveni	13 973,6	11 185,9	1 376,2		282,3	1 129,2	
Leova	11 785,8	8 998,1	1 376,2		282,3	1 129,2	
Nisporeni	11 503,5	8 857,0	1 376,2		282,3	988,0	
Ocnita	11 044,7	8 398,2	1 376,2		282,3	988,0	
Orhei	18 207,9	15 173,3	1 482,0		352,9	1 199,7	
Rezina	11 574,0	8 962,8	1 270,3		211,7	1 129,2	
Riscani	13 409,0	10 621,3	1 376,2		282,3	1 129,2	
Singerei	14 044,2	11 256,5	1 376,2		282,3	1 129,2	
Soroca	16 302,4	13 444,2	1 376,2		282,3	1 199,7	
Straseni	14 220,6	11 432,9	1 376,2		282,3	1 129,2	
Soldanesti	10 585,9	8 115,9	1 270,3		211,7	988,0	
Stefan Voda	11 821,0	9 174,5	1 376,2		282,3	988,0	
Taracia	8 539,4	6 139,9	1 270,3		211,7	917,5	
Telenesti	13 903,0	11 115,3	1 376,2		282,3	1 129,2	
Ungheni	16 373,1	13 409,0	1 482,0		352,9	1 129,2	
total raioane	423 929	334 553,5	44 037,9		9 033,6	34 581	1 723,0
UTA Gagauzia	29 100,2	15 421,6	8 222,3	909,4	1 894,5	2 652,4	
Total UAT	503665,7	387 837,8	52 260,2	2 885,5	14 386,2	44 573	1 723,0

Descifrarea estimărilor cheltuielilor de baza (cu exepția taxelor locale)
a bugetelor unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Denumirea UAT	Apararea națională	Învățămîntul			Știință și inovare
		Total	inclusiv:		
			Instituțiile învăța mîntului	Direcția generală de învățămînt, tineret și sport	
A	8	9	10	11	12
Balti	484,5	165 501,9	164 655,0	846,9	
Chisinau	984,7	991 791,0	984 874,8	6 916,2	
Total municipii	1 469,2	1 157 292,9	1 149 529,8	7 763,1	
Anenii Noi	113,2	123 159,0	122 171,0	988,0	
Basarabeasca	77,8	41 746,0	40 969,7	776,3	
Briceni	95,3	103 569,6	102 793,3	776,3	
Cahul	242,0	180 054,7	179 066,7	988,0	
Cantemir	96,1	99 565,5	98 789,2	776,3	
Calarasi	109,9	105 108,1	104 331,8	776,3	
Causeni	274,0	137 133,8	136 145,8	988,0	
Cimislia	103,6	88 008,6	87 232,3	776,3	
Criuleni	106,5	115 677,5	114 901,2	776,3	
Donduseni	86,2	56 458,5	55 682,2	776,3	
Drochia	114,4	119 563,7	118 575,7	988,0	
Dubasari	77,0	54 559,0	53 782,7	776,3	
Edinet	257,2	111 628,3	110 640,3	988,0	
Falesti	117,4	139 381,7	138 393,7	988,0	
Floresti	117,8	129 206,7	128 218,7	988,0	
Glodeni	93,2	88 630,3	87 854,0	776,3	
Hincesti	293,4	183 878,0	182 890,0	988,0	
Ialoveni	112,4	157 973,0	156 985,0	988,0	
Leova	91,6	79 962,7	79 186,4	776,3	
Nisporeni	104,0	104 855,6	104 079,3	776,3	
Ocnita	87,4	66 499,5	65 723,2	776,3	
Orhei	289,6	170 908,8	169 920,8	988,0	
Rezina	92,0	81 051,7	80 275,4	776,3	
Riscani	99,5	97 985,2	97 208,9	776,3	
Singerei	114,4	143 858,9	142 870,9	988,0	
Soroca	268,2	136 410,2	135 422,2	988,0	
Straseni	275,9	139 558,6	138 570,6	988,0	
Soldanesti	84,9	69 694,3	68 918,0	776,3	
Stefan Voda	109,9	115 776,3	115 000,0	776,3	
Taraclia	122,3	63 253,2	62 476,9	776,3	
Telenesti	124,2	113 920,1	113 143,8	776,3	
Ungheni	279,0	179 155,4	178 167,4	988,0	
total raioane	4 630,5	3 598 192,5	3 570 387,1	27 805,4	
UTA Gagauzia	333,7	245 928,7	243 529,2	2 399,5	1 700,0
Total UAT	6 433,4	5 001 414,2	4 963 446,2	37 968	1 700,0

Descifrarea estimărilor cheltuielilor de baza (cu exepția taxelor locale)
a bugetelor unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Cultura, arta si sportul				Ocrotirea sanatatii		
Total	inclusiv:			Total	inclusiv :	
	Cultura	Sportul	Secția de cultură (aparatul)		Reparatia capitala a institutiilor medico-sanitare	Direcția (secția) sănătății
13	14	15	16	17	18	19
24 803,7	9 858,4	14 733,5	211,7	352,9		352,9
97 834,2	63 398,0	33 801,0	635,2	988,0		988,0
122 637,9	73 256,5	48 534,5	846,9	1 340,9		1 340,9
10 305,7	7 313,7	2 780,3	211,7			
4 615,3	2 862,1	1 541,5	211,7			
11 352,1	8 926,8	2 213,7	211,7			
18 660,2	13 729,7	4 718,8	211,7			
9 218,8	7 162,0	1 845,1	211,7			
9 755,0	7 428,9	2 114,5	211,7			
13 110,5	9 187,5	3 711,3	211,7			
10 143,9	7 206,3	2 725,9	211,7			
14 557,0	9 307,5	5 037,8	211,7			
7 426,5	6 048,0	1 166,9	211,7			
10 158,0	8 066,6	1 879,7	211,7			
9 308,9	6 868,6	2 228,6	211,7			
12 667,3	10 029,5	2 426,1	211,7			
12 356,6	9 391,2	2 753,7	211,7			
11 512,3	9 701,8	1 598,8	211,7			
8 407,1	6 792,5	1 402,9	211,7			
15 054,9	10 624,6	4 218,6	211,7			
9 184,3	7 825,2	1 147,3	211,7			
7 775,4	6 100,6	1 463,0	211,7			
8 845,0	6 733,2	1 900,2	211,7			
7 584,7	6 050,2	1 322,8	211,7			
15 201,9	12 500,7	2 489,5	211,7			
7 732,1	6 337,3	1 183,1	211,7			
10 838,6	7 978,0	2 648,9	211,7			
12 410,5	10 429,7	1 769,1	211,7			
15 168,8	11 398,3	3 558,8	211,7			
12 970,5	10 693,4	2 065,4	211,7			
6 297,1	5 512,1	573,3	211,7			
10 783,8	8 670,4	1 901,7	211,7			
7 065,6	5 960,9	893,0	211,7			
10 762,1	8 973,4	1 577,0	211,7			
15 941,1	11 916,8	3 812,6	211,7			
347 171,7	267 727,6	72 669,7	6 774,4			
34 729,0	22 139,3	11 460,5	1 129,2	635,2		635,2
504 538,6	363 123,3	132 664,7	8 750,5	1 976,1		1 976,1

Descifrarea estimărilor cheltuielilor de baza (cu exepția taxelor locale)
a bugetelor unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Denumirea UAT	Asistența socială					
	Total	inclusiv				
		Instituțiile asistenței sociale	Secția asistență socială și protecție a familiei	Compen- sații la transport invalizilor	Compensatii la transport pers. cu disabilitati ale aparatului locomotor	Indemniza- tie copiilor ramasi fara ingrijire parinteasca
A	20	21	22	23	24	25
Balti	18 707,1	11 719,5	564,6	4 303,8	182,4	1 936,8
Chisinau	61 809,5	28 120,9	3 175,8	22 826,2	724,2	6 962,4
Total municipii	80 516,6	39 840,4	3 740,4	27 130,0	906,6	8 899,2
Anenii Noi	12 045,6	9 324,7	564,6	939,0	87,0	1 130,4
Basarabeasca	5 517,2	3 864,3	494,0	357,9	23,4	777,6
Briceni	9 223,3	7 055,2	564,6	1 092,3	36,0	475,2
Cahul	14 646,0	11 461,7	705,7	966,0	22,2	1 490,4
Cantemir	5 165,7	3 221,7	564,6	536,3	22,2	820,8
Calarasi	10 384,5	7 563,1	564,6	1 037,0	82,2	1 137,6
Causeni	14 946,7	12 166,7	705,7	795,1	220,8	1 058,4
Cimislia	7 522,2	5 620,8	564,6	544,8	64,8	727,2
Criuleni	7 607,2	4 902,8	564,6	850,4	87,0	1 202,4
Donduseni	6 192,6	4 470,7	494,0	594,9	85,8	547,2
Drochia	13 856,8	10 787,6	564,6	1 056,9	281,4	1 166,4
Dubasari	5 419,8	3 874,4	564,6	568,5	16,2	396,0
Edinet	10 370,2	7 364,2	564,6	1 494,1	105,0	842,4
Falesti	14 093,9	11 269,3	564,6	972,4	99,6	1 188,0
Floresti	12 066,7	9 044,1	564,6	1 088,2	109,8	1 260,0
Glodeni	8 047,9	6 159,1	564,6	574,1	138,0	612,0
Hincesti	16 394,4	12 549,8	705,7	1 073,1	179,4	1 886,4
Ialoveni	8 487,9	5 506,1	564,6	997,1	138,6	1 281,6
Leova	6 769,9	5 033,7	564,6	445,6	6,0	720,0
Nisporeni	8 443,3	6 413,4	564,6	626,0	155,4	684,0
Ocnita	6 641,9	4 623,3	564,6	702,9	96,0	655,2
Orhei	13 887,8	10 197,8	705,7	1 353,5	342,0	1 288,8
Rezina	5 611,1	3 955,6	494,0	638,9	18,6	504,0
Riscani	9 100,6	6 446,7	564,6	805,9	131,4	1 152,0
Singerei	10 742,9	7 518,8	564,6	1 244,2	292,2	1 123,2
Soroca	14 830,0	11 508,0	564,6	1 403,8	64,8	1 288,8
Straseni	8 514,6	5 294,1	564,6	1 118,7	169,2	1 368,0
Soldanesti	6 406,4	4 643,1	494,0	798,3	39,0	432,0
Stefan Voda	10 035,7	7 752,2	564,6	738,5	246,0	734,4
Taraclia	4 456,6	2 723,5	494,0	579,1	91,2	568,8
Telenesti	12 441,1	9 702,3	564,6	1 058,2	100,8	1 015,2
Ungheni	16 382,3	12 366,9	705,7	1 265,5	150,6	1 893,6
total raioane	316 252,9	234 385,7	18 419,7	28 317,0	3 702,6	31 428,0
UTA Gagauzia	14 989,0	8 834,9	1 129,2	2 558,3	306,6	2 160,0
Total UAT	411 758,5	283 061,0	23 289,3	58 005,2	4 915,8	42 487,2

Descifrarea estimărilor cheltuielilor de baza (cu exepția taxelor locale)
a bugetelor unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Agricultura			Arhitectura si urbanism	Transporturile si gospodaria drumurilor		
Total	inclusiv			Total	i n c l u s i v :	
	Asigurarea cu paza paramilitara a depozitelor de pes- ticide perimate si neutilizate	Direcția agricultură și alimentație			Repa- ratia drumu- rilor mu- nicipale	Secția construcții gospodaria comunală și drumuri
26	27	28	29	30	31	32
				7 500,0	7 500,0	
			4 446,1	140 431,4	136 691,0	3 740,4
			4 446,1	147 931,4	144 191,0	3 740,4
423,4		423,4	282,3	3 225,0	3 225,0	
694,3	200,3	494,0	176,4	164,0	164,0	
423,4		423,4	282,3	2 164,0	2 164,0	
835,5	200,3	635,2	282,3	1 900,0	1 900,0	
623,7	200,3	423,4	282,3	600,0	600,0	
824,0	400,6	423,4	282,3	1 382,0	1 382,0	
835,5	200,3	635,2	282,3	1 415,0	1 415,0	
423,4		423,4	282,3	1 300,0	1 300,0	
623,7	200,3	423,4	282,3	1 749,0	1 749,0	
694,3	200,3	494,0	176,4	910,0	910,0	
423,4		423,4	282,3	1 775,0	1 775,0	
694,3	200,3	494,0	282,3	364,0	364,0	
623,7	200,3	423,4	282,3	2 376,0	2 376,0	
623,7	200,3	423,4	282,3	1 190,0	1 190,0	
423,4		423,4	282,3	1 450,0	1 450,0	
423,4		423,4	282,3	889,0	889,0	
635,2		635,2	282,3	1 866,0	1 866,0	
423,4		423,4	282,3	2 600,0	2 600,0	
623,7	200,3	423,4	282,3	687,0	687,0	
423,4		423,4	282,3	1 105,0	1 105,0	
623,7	200,3	423,4	282,3	1 160,0	1 160,0	
835,5	200,3	635,2	282,3	2 690,0	2 690,0	
694,3	200,3	494,0	282,3	700,0	700,0	
423,4		423,4	282,3	1 488,0	1 488,0	
824,0	400,6	423,4	282,3	1 120,0	1 120,0	
623,7	200,3	423,4	282,3	2 251,0	2 251,0	
423,4		423,4	282,3	1 100,0	1 100,0	
494,0		494,0	176,4	863,0	863,0	
423,4		423,4	282,3	1 403,0	1 403,0	
694,3	200,3	494,0	176,4	830,0	830,0	
423,4		423,4	282,3	929,0	929,0	
635,2		635,2	282,3	2 000,0	2 000,0	
18 837,1	3 805,7	15 031,4	8 610,0	45 645,0	45 645,0	
2 588,4	400,6	2 187,8	1 270,3	4 000,0	4 000,0	
21 425,5	4 206,3	17 219,2	14 326,4	197 576,4	193 836	3 740,4

Descifrarea estimărilor cheltuielilor de baza (cu exepția taxelor locale)
a bugetelor unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Denumirea UAT	Gospodaria comunală			Alte servicii legate de activitatea economică (relații funciare și cadastru) 19/10
	Total	inclusiv :		
		Intretinerea fondului de locuinte, gosp. comunală, transport urban, amen- teritoriului	aparatur administrativ	
A	33	34	35	36
Balti	15 239,0	15 239,0		
Chisinau	451 175,6	449 764,1	1 411,5	1 764,3
Total municipii	466 414,6	465 003,1	1 411,5	1 764,3
Anenii Noi	3 840,0	3 840,0		105,9
Basarabeasca				105,9
Briceni				105,9
Cahul	4 118,0	4 118,0		141,1
Cantemir	440,0	440,0		105,9
Calarasi	1 813,0	1 813,0		105,9
Causeni				141,1
Cimislia	2 419,0	2 419,0		105,9
Criuleni	972,0	972,0		105,9
Donduseni	200,0	200,0		105,9
Drochia	961,3	961,3		105,9
Dubasari	242,0	242,0		105,9
Edinet	2 452,0	2 452,0		105,9
Falesti				105,9
Floresti	1 126,0	1 126,0		105,9
Glodeni	1 078,0	1 078,0		105,9
Hincesti	100,0	100,0		141,1
Ialoveni	200,0	200,0		105,9
Leova	619,0	619,0		105,9
Nisporeni	2 115,0	2 115,0		105,9
Ocnita	655,0	655,0		105,9
Orhei	2 154,0	2 154,0		141,1
Rezina	200,0	200,0		105,9
Riscani	860,0	860,0		105,9
Singerei	865,0	865,0		105,9
Soroca	967,0	967,0		105,9
Straseni	1 500,0	1 500,0		105,9
Soldanesti	150,0	150,0		105,9
Stefan Voda	1 200,0	1 200,0		105,9
Taraclia				105,9
Telenesti	1 274,0	1 274,0		105,9
Ungheni	2 600,0	2 600,0		141,1
total raioane	35 120,3	35 120,3		3 564,8
UTA Gagauzia	1 494,0	1 494,0		494,0
Total UAT	503 028,9	501 617,4	1 411,5	5 823,1

Descifrarea estimărilor cheltuielilor de baza (cu exepția taxelor locale)
a bugetelor unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Cheltuieli neatribuite la alte grupe principale			Total cheltuieli de bază (inclusiv privatizarea)
Total	inclusiv :		
	(depasirea veniturilor asupra cheltuielilor)	alte cheltuieli	
37	38	39	40
2 951,8		2 951,8	242 704,1
659 671,9	638 603	21 068,9	2 454 370
662 623,7	638 603	24 020,7	2 697 074,1
4 405,0		4 405,0	171 767,3
1 575,5		1 575,5	60 141,9
3 325,5		3 325,5	144 338,7
5 494,3		5 494,3	244 617,3
4 241,2		4 241,2	133 042,5
4 512,3		4 512,3	147 721,4
4 820,3		4 820,3	187 108,5
3 629,8		3 629,8	125 618,6
3 967,8		3 967,8	158 352,3
2 668,6		2 668,6	85 399,0
3 757,6		3 757,6	165 148,5
1 919,0		1 919,0	81 123,6
3 746,8		3 746,8	159 612,4
4 793,9		4 793,9	188 295,2
5 634,8		5 634,8	179 851,6
2 858,3		2 858,3	121 225,0
6 155,9		6 155,9	243 820,7
4 623,0		4 623,0	197 965,8
3 812,2		3 812,2	112 515,5
3 879,3		3 879,3	141 662,4
2 993,9		2 993,9	97 679,1
5 640,1		5 640,1	230 239,1
3 373,2		3 373,2	111 416,6
4 187,2		4 187,2	138 779,7
3 931,2		3 931,2	188 299,4
4 226,7		4 226,7	191 436,2
4 454,3		4 454,3	183 406,2
3 377,5		3 377,5	98 235,4
4 157,7		4 157,7	156 099,0
1 924,2		1 924,2	87 167,9
4 720,6		4 720,6	158 885,6
5 414,3		5 414,3	239 203,8
128 222		128 222	4 930 175,9
6 379,3		6 379,3	343 641,8
797 225	638 603	158 622	7 970 891,8

Estimările veniturilor, cheltuielilor, transferurilor și a surselor de finanțare a deficitului la bugetele unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Denumirea UAT	Componenta de baza					
	Suma veniturilor proprii (cu excepția taxelor locale)	Suma defalcărilor de la veniturile generale de stat	Total venituri de bază (cu excepția taxelor locale)	Volumul cheltuielilor de bază prognozate (cu excepția taxelor locale și mijloacelor din privatizare)	Transferuri din fondul de susținere financiară de la bugetul de stat	Total venituri de baza cu excepția taxelor locale
A	1	2	3	4	5	6
Balti	146 033,0	43 834,0	189 867,0	241 115,0	51 248,0	241 115,0
Chisinau	1 628 737,0	811 321,0	2 440 058,0	2 440 058,0		2 440 058,0
Total municipii	1 774 770,0	855 155,0	2 629 925,0	2 681 173,0	51 248,0	2 681 173,0
Anenii Noi	32 775,0	19 185,0	51 960,0	167 927,3	115 967,3	167 927,3
Basarabeasca	13 066,0	2 696,0	15 762,0	60 142,0	44 380,0	60 142,0
Briceni	29 898,0	19 542,0	49 440,0	144 338,6	94 898,6	144 338,6
Cahul	54 205,0	26 089,0	80 294,0	240 499,4	160 205,4	240 499,4
Cantemir	15 953,0	5 400,0	21 353,0	132 602,4	111 249,4	132 602,4
Calarasi	23 651,0	10 782,0	34 433,0	145 908,3	111 475,3	145 908,3
Causeni	34 012,0	16 752,0	50 764,0	187 108,6	136 344,6	187 108,6
Cimislia	23 600,0	8 300,0	31 900,0	123 199,6	91 299,6	123 199,6
Criuleni	25 583,0	7 819,0	33 402,0	157 942,2	124 540,2	157 942,2
Donduseni	20 885,0	7 810,0	28 695,0	85 199,1	56 504,1	85 199,1
Drochia	39 349,0	26 775,0	66 124,0	164 374,5	98 250,5	164 374,5
Dubasari	11 823,0	3 064,0	14 887,0	80 881,5	65 994,5	80 881,5
Edinet	35 794,0	20 876,0	56 670,0	157 160,4	100 490,4	157 160,4
Falesti	30 226,0	13 190,0	43 416,0	188 295,1	144 879,1	188 295,1
Floresti	38 695,0	16 700,0	55 395,0	178 725,7	123 330,7	178 725,7
Glodeni	21 228,0	8 178,0	29 406,0	120 147,0	90 741,0	120 147,0
Hincesti	34 872,0	13 866,0	48 738,0	243 720,8	194 982,8	243 720,8
Ialoveni	30 916,0	15 600,0	46 516,0	197 765,7	151 249,7	197 765,7
Leova	16 608,0	3 687,0	20 295,0	111 896,5	91 601,5	111 896,5
Nisporeni	13 928,0	8 205,0	22 133,0	139 547,4	117 414,4	139 547,4
Ocnita	21 106,0	9 260,0	30 366,0	97 024,1	66 658,1	97 024,1
Orhei	44 762,0	21 940,0	66 702,0	228 085,2	161 383,2	228 085,2
Rezina	24 313,0	18 700,0	43 013,0	111 216,6	68 203,6	111 216,6
Riscani	34 578,0	8 185,0	42 763,0	137 919,6	95 156,6	137 919,6
Singerei	24 992,0	11 065,0	36 057,0	187 434,3	151 377,3	187 434,3
Soroca	42 229,0	21 051,0	63 280,0	191 031,3	127 751,3	191 031,3
Straseni	27 688,0	14 200,0	41 888,0	181 906,1	140 018,1	181 906,1
Soldanesti	12 657,0	3 363,0	16 020,0	98 085,5	82 065,5	98 085,5
Stefan Voda	25 808,0	8 403,0	34 211,0	154 899,0	120 688,0	154 899,0
Taraclia	18 360,0	6 830,0	25 190,0	87 168,0	61 978,0	87 168,0
Telenesti	17 628,0	6 529,0	24 157,0	157 611,6	133 454,6	157 611,6
Ungheni	45 572,0	16 200,0	61 772,0	236 603,9	174 831,9	236 603,9
total raioane	886 760,0	400 242,0	1 287 002,0	4 896 367,4	3 609 365,4	4 896 367,4
UTA Gagauzia	72 228,0	81 320,0	153 548,0	342 147,7	188 599,7	342 147,7
Total UAT	2 733 758,0	1 336 717,0	4 070 475,0	7 919 688,1	3 849 213,1	7 919 688,1

Estimările veniturilor, cheltuielilor, transferurilor și a surselor de finanțare a deficitului la bugetele unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Componenta de baza					
Informativ:			Taxe locale	Transferuri cu destinatie speciala	Total venituri de baza
Depașirea veniturilor asupra cheltuielilor					
Total	dintre care:				
	pina la 120%	depășesc 120%			
7	8	9	10	11	12
			20 083,0	4 000,0	261 198,0
638 603,0	360 291,0	278 312,0	205 935,0	4 000,0	2 645 993,0
638 603,0	360 291,0	278 312,0	226 018,0	8 000,0	2 907 191,0
			3 270,0	4 000,0	171 197,3
			1 012,0	552,0	61 154,0
			3 630,0	3 213,0	147 968,6
			9 931,0	4 000,0	250 430,4
			1 853,0	3 000,0	134 455,4
			3 840,0	3 695,0	149 748,3
			4 218,0	8 760,1	191 326,6
			2 530,0	3 000,0	125 729,6
			2 245,0	795,0	160 187,2
			1 768,0	3 280,0	86 967,1
			3 577,0	2 162,0	167 951,5
			749,0	21 730,0	81 630,5
			4 263,0	3 400,0	161 423,4
			3 627,0	1 935,0	191 922,1
			5 351,0	3 000,0	184 076,7
			2 703,0	1 805,0	122 850,0
			4 374,0	4 203,0	248 094,8
			1 800,0	3 000,0	199 565,7
			1 980,0	4 000,0	113 876,5
			2 850,0	4 220,0	142 397,4
			1 839,0	3 600,0	98 863,1
			7 151,0	3 500,0	235 236,2
			1 669,0	3 600,0	112 885,6
			3 785,0	3 000,0	141 704,6
			2 760,0	1 630,0	190 194,3
			4 913,0	3 500,0	195 944,3
			3 493,0	3 800,0	185 399,1
			1 171,0	3 310,0	99 256,5
			2 878,0	3 500,0	157 777,0
			2 932,0	3 000,0	90 100,0
			2 264,0	4 500,0	159 875,6
			6 624,0	3 500,0	243 227,9
			107 050,0	124 190,1	5 003 417,4
			8 363,0	5 000,0	350 510,7
638 603,0	360 291,0	278 312,0	341 431,0	137 190,1	8 398 309,2

Estimările veniturilor, cheltuielilor, transferurilor și a surselor de finanțare a deficitului la bugetele unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Denumirea UAT	Veniturile fondurilor speciale			Mijloace speciale	Total pe componente	Vinzarea și privatizarea proprietății publice	Total general resurse
	Total	Veniturile fondului	Transferuri de la Fondul republican de susținere financiară a populației				
A	13	14	15	16	17	18	19
Balti	4 518,8	600,0	3 918,8	9 604,0	275 320,8	1 589,0	276 909,8
Chisinau	8 137,3	6 000,0	2 137,3	66 701,0	2 720 831,3	44 312,0	2 765 143,3
Total municipii	12 656,1	6 600,0	6 056,1	76 305,0	2 996 152,1	45 901,0	3 042 053,1
Anenii Noi	2 268,5	122,0	2 146,5	4 434,0	177 899,8	3 840,0	181 739,8
Basarabeasca	763,5	20,0	743,5	2 105,0	64 022,5		64 022,5
Briceni	2 866,4	60,0	2 806,4	3 854,0	154 689,0		154 689,0
Cahul	3 142,2	180,0	2 962,2	10 029,0	263 601,6	4 118,0	267 719,6
Cantemir	1 459,5	28,0	1 431,5	3 495,0	139 409,9	440,0	139 849,9
Calarasi	2 222,1	32,0	2 190,1	5 106,0	157 076,4	1 813,0	158 889,4
Causeni	2 287,1	84,0	2 203,1	6 378,0	199 991,7		199 991,7
Cimislia	1 511,4	68,0	1 443,4	3 775,0	131 016,0	2 419,0	133 435,0
Criuleni	2 007,2	45,0	1 962,2	4 500,0	166 694,4	410,0	167 104,4
Donduseni	1 617,0	35,0	1 582,0	1 700,0	90 284,1	200,0	90 484,1
Drochia	2 939,6	85,0	2 854,6	4 815,0	175 706,1	774,0	176 480,1
Dubasari	882,4	24,0	858,4	2 084,0	84 596,9	242,0	84 838,9
Edinet	3 127,5	90,0	3 037,5	3 048,0	167 598,9	2 452,0	170 050,9
Falesti	2 644,3	65,0	2 579,3	4 445,0	199 011,4		199 011,4
Floresti	2 706,3	60,0	2 646,3	3 810,0	190 593,0	1 126,0	191 719,0
Glodeni	1 780,1	25,0	1 755,1	1 970,0	126 600,1	1 078,0	127 678,1
Hincesti	3 130,7	100,0	3 030,7	6 417,0	257 642,5	100,0	257 742,5
Ialoveni	2 643,7	50,0	2 593,7	6 790,0	208 999,4	200,0	209 199,4
Leova	1 403,2	30,0	1 373,2	3 562,0	118 841,7	619,0	119 460,7
Nisporeni	1 676,1	20,0	1 656,1	3 947,0	148 020,5	2 115,0	150 135,5
Ocnita	1 692,8	35,0	1 657,8	1 860,0	102 415,9	655,0	103 070,9
Orhei	3 585,8	210,0	3 375,8	6 473,0	245 295,0	2 154,0	247 449,0
Rezina	1 444,4	68,0	1 376,4	3 019,0	117 349,0	200,0	117 549,0
Riscani	2 228,6	35,0	2 193,6	4 247,0	148 180,2	860,0	149 040,2
Singerei	2 658,9	50,0	2 608,9	4 100,0	196 953,2	865,0	197 818,2
Soroca	3 028,6	150,0	2 878,6	6 185,0	205 157,9	405,0	205 562,9
Straseni	2 547,3	40,0	2 507,3	4 920,0	192 866,4	1 500,0	194 366,4
Soldanesti	1 380,0	40,0	1 340,0	1 923,0	102 559,5	150,0	102 709,5
Stefan Voda	1 870,8	60,0	1 810,8	4 814,0	164 461,8	1 200,0	165 661,8
Taracia	1 322,2	60,0	1 262,2	1 830,0	93 252,2		93 252,2
Telenesti	2 049,2	23,0	2 026,2	2 959,0	164 883,8	1 274,0	166 157,8
Ungheni	3 391,2	240,0	3 151,2	6 838,0	253 457,1	2 600,0	256 057,1
total raioane	70 278,6	2 234,0	68 044,6	135 432,0	5 209 128,0	33 809,0	5 242 937,0
UTA Gagauzia	5 322,3	423,0	4 899,3	11 833,0	367 666,0	1 494,0	369 160,0
Total UAT	88 257,0	9 257,0	79 000,0	223 570,0	871 136,2	81 204,0	8 791 340,2

Estimările cheltuielilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale, luate în calcul la stabilirea raporturilor între bugetul de stat și bugetele unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Denumirea UAT	Componenta de baza						
	Compo- nenta de baza Servi- ciile cu destinație generală	Apara- rea națională	CHELTUIELI PENTRU SFERA SOCIALA				
			Învăță- mîntul	Știință și inovare	Cultura, sportul și acțiuni pen- tru tineret	Ocroți- rea sănătății	Asistența socială
A	1	2	3	4	5	6	7
Balti	7 163,2	484,5	165 501,9		24 803,7	352,9	18 707,1
Chisinau	43 473,3	984,7	991 791,0		97 834,2	988,0	61 809,5
Total municipii	50 636,5	1 469,2	1 157 292,9		122 637,9	1 340,9	80 516,6
Anenii Noi	13 862,2	113,2	123 159,0		10 305,7		12 045,6
Basarabeasca	5 469,4	77,8	41 746,0		4 615,3		5 517,2
Briceni	13 797,2	95,3	103 569,6		11 352,1		9 223,3
Cahul	18 243,2	242,0	180 054,7		18 660,2		14 646,0
Cantemir	12 703,3	96,1	99 565,5		9 218,8		5 165,7
Calarasi	13 444,3	109,9	105 108,1		9 755,0		10 384,5
Causeni	14 149,3	274,0	137 133,8		13 110,5		14 946,7
Cimislia	11 679,9	103,6	88 008,6		10 143,9		7 522,2
Criuleni	12 703,3	106,5	115 677,5		14 557,0		7 607,2
Donduseni	10 480,1	86,2	56 458,5		7 426,5		6 192,6
Drochia	14 150,0	114,4	119 563,7		10 158,0		13 856,8
Dubasari	8 151,4	77,0	54 559,0		9 308,9		5 419,8
Edinet	15 102,8	257,2	111 628,3		12 667,3		10 370,2
Falesti	15 349,8	117,4	139 381,7		12 356,6		14 093,9
Floresti	17 925,6	117,8	129 206,7		11 512,3		12 066,7
Glodeni	10 409,6	93,2	88 630,3		8 407,1		8 047,9
Hincesti	19 019,5	293,4	183 878,0		15 054,9		16 394,4
Ialoveni	13 973,6	112,4	157 973,0		9 184,3		8 487,9
Leova	11 785,8	91,6	79 962,7		7 775,4		6 769,9
Nisporeni	11 503,5	104,0	104 855,6		8 845,0		8 443,3
Ocnita	11 044,7	87,4	66 499,5		7 584,7		6 641,9
Orhei	18 207,9	289,6	170 908,8		15 201,9		13 887,8
Rezina	11 574,0	92,0	81 051,7		7 732,1		5 611,1
Riscani	13 409,0	99,5	97 985,2		10 838,6		9 100,6
Singerei	14 044,2	114,4	143 858,9		12 410,5		10 742,9
Soroca	16 302,4	268,2	136 410,2		15 168,8		14 830,0
Straseni	14 220,6	275,9	139 558,6		12 970,5		8 514,6
Soldanesti	10 585,9	84,9	69 694,3		6 297,1		6 406,4
Stefan Voda	11 821,0	109,9	115 776,3		10 783,8		10 035,7
Taracia	8 539,4	122,3	63 253,2		7 065,6		4 456,6
Telenesti	13 903,0	124,2	113 920,1		10 762,1		12 441,1
Ungheni	16 373,1	279,0	179 155,4		15 941,1		16 382,3
total raioane	423 929	4 630,5	3 598 192,5		347 171,7		316 252,9
UTA Gagauzia	29 100,2	333,7	245 928,7	1 700,0	34 729,0	635,2	14 989,0
Total UAT	503 665,7	6 433,4	5 001 414,2	1 700,0	504 538,6	1 976,1	411 758,5

Estimările cheltuielilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale, luate în calcul la stabilirea raporturilor între bugetul de stat și bugetele unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Denumirea UAT	Total cheltuieli în sfera socială	Componenta de baza					
		Agri-cultura	Arhitec-tura si urba-nizm, const-ructii (13.10)	Transpo-rtul și gospodă-ria drumu-rilor	Gospo-dăria comunală	informativ: dintre care	
						Privatizarea	Gospodaria comu-nala fara privatizare
A	8	9	10	11	12	13	14
Balti	209 365,6			7 500,0	15 239,0	1 589,0	13 650,0
Chisinau	1 152 422,7		4 446,1	140 431,4	481 175,6	44 312,0	406 863,6
Total municipii	1 361 788,3		4 446,1	147 931,4	496 414,6	45 901,0	420 513,6
Anenii Noi	145 510,4	423,4	282,3	3 225,0	3 840,0	3 840,0	
Basarabeasca	51 878,5	694,3	176,4	164,0			
Briceni	124 145,1	423,4	282,3	2 164,0			
Cahul	213 360,9	835,5	282,3	1 900,0	4 118,0	4 118,0	
Cantemir	113 949,9	623,7	282,3	600,0	440,0	440,0	
Calarasi	125 247,7	824,0	282,3	1 382,0	1 813,0	1 813,0	
Causeni	165 190,9	835,5	282,3	1 415,0			
Cimisia	105 674,6	423,4	282,3	1 300,0	2 419,0	2 419,0	
Criuleni	137 841,7	623,7	282,3	1 749,0	972,0	410,0	562,0
Donduseni	70 077,6	694,3	176,4	910,0	200,0	200,0	
Drochia	143 578,6	423,4	282,3	1 775,0	961,3	774,0	187,3
Dubasari	69 287,7	694,3	282,3	364,0	242,0	242,0	
Edinet	134 665,8	623,7	282,3	2 376,0	2 452,0	2 452,0	
Falesti	165 832,2	623,7	282,3	1 190,0			
Floresti	152 785,8	423,4	282,3	1 450,0	1 126,0	1 126,0	
Glodeni	105 085,3	423,4	282,3	889,0	1 078,0	1 078,0	
Hincesti	215 327,3	635,2	282,3	1 866,0	100,0	100,0	
Ialoveni	175 645,2	423,4	282,3	2 600,0	200,0	200,0	
Leova	94 508,0	623,7	282,3	687,0	619,0	619,0	
Nisporeni	122 144,0	423,4	282,3	1 105,0	2 115,0	2 115,0	
Ocnita	80 726,2	623,7	282,3	1 160,0	655,0	655,0	
Orhei	199 998,5	835,5	282,3	2 690,0	2 154,0	2 154,0	
Rezina	94 394,9	694,3	282,3	700,0	200,0	200,0	
Riscani	117 924,3	423,4	282,3	1 488,0	860,0	860,0	
Singerei	167 012,4	824,0	282,3	1 120,0	865,0	865,0	
Soroca	166 409,0	623,7	282,3	2 251,0	967,0	405,0	562,0
Straseni	161 043,7	423,4	282,3	1 100,0	1 500,0	1 500,0	
Soldanesti	82 397,8	494,0	176,4	863,0	150,0	150,0	
Stefan Voda	136 595,8	423,4	282,3	1 403,0	1 200,0	1 200,0	
Taraclia	74 775,4	694,3	176,4	830,0			
Telenesti	137 123,3	423,4	282,3	929,0	1 274,0	1 274,0	
Ungheni	211 478,8	635,2	282,3	2 000,0	2 600,0	2 600,0	
total raioane	4 261 617,2	18837,1	8 610,0	45 645,0	35 120,3	33 809,0	1 311,3
UTA Gagauzia	297 981,9	2 588,4	1 270,3	4 000,0	1 494,0	1 494,0	
Total UAT	5 921 387,4	21425,5	14326,4	197 576,4	533 028,9	81 204,0	421 824,9

Estimările cheltuielilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale, luate în calcul la stabilirea raporturilor între bugetul de stat și bugetele unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

informativ	Componenta de baza					
Rambursarea dobânzii la creditele externe	Alte servii legate de activitatea economică	Alte cheltuieli	Total cheltuieli de bază (cu excepția taxelor locale)	informativ total cheltuieli cu excep. TL și privat.	Taxe locale	Transferuri cu destinație specială
15	16	17	18	19	20	21
		2 951,8	242 704,1	241 115,1	20 083,0	4 000,0
30 000	1 764,3	659 671,9	2 484 370,0	2 440 058,0	205 935	4 000,0
30 000	1 764,3	662 623,7	2 727 074,0	2 681 173,1	226 018	8 000,0
	105,9	4 405,0	171 767,3	167 927,3	3 270,0	4 000,0
	105,9	1 575,5	60 141,9	60 141,9	1 012,0	552,0
	105,9	3 325,5	144 338,7	144 338,7	3 630,0	3 213,0
	141,1	5 494,3	244 617,3	240 499,3	9 931,0	4 000,0
	105,9	4 241,2	133 042,5	132 602,5	1 853,0	3 000,0
	105,9	4 512,3	147 721,4	145 908,4	3 840,0	3 695,0
	141,1	4 820,3	187 108,5	187 108,5	4 218,0	8 760,1
	105,9	3 629,8	125 618,6	123 199,6	2 530,0	3 000,0
	105,9	3 967,8	158 352,3	157 942,3	2 245,0	795,0
	105,9	2 668,6	85 399,0	85 199,0	1 768,0	3 280,0
	105,9	3 757,6	165 148,5	164 374,5	3 577,0	2 162,0
	105,9	1 919,0	81 123,6	80 881,6	749,0	21 730,0
	105,9	3 746,8	159 612,4	157 160,4	4 263,0	3 400,0
	105,9	4 793,9	188 295,2	188 295,2	3 627,0	1 935,0
	105,9	5 634,8	179 851,6	178 725,6	5 351,0	3 000,0
	105,9	2 858,3	121 225,0	120 147,0	2 703,0	1 805,0
	141,1	6 155,9	243 820,7	243 720,7	4 374,0	4 203,0
	105,9	4 623,0	197 965,8	197 765,8	1 800,0	3 000,0
	105,9	3 812,2	112 515,5	111 896,5	1 980,0	4 000,0
	105,9	3 879,3	141 662,4	139 547,4	2 850,0	4 220,0
	105,9	2 993,9	97 679,1	97 024,1	1 839,0	3 600,0
	141,1	5 640,1	230 239,1	228 085,1	7 151,0	3 500,0
	105,9	3 373,2	111 416,6	111 216,6	1 669,0	3 600,0
	105,9	4 187,2	138 779,7	137 919,7	3 785,0	3 000,0
	105,9	3 931,2	188 299,4	187 434,4	2 760,0	1 630,0
	105,9	4 226,7	191 436,2	191 031,2	4 913,0	3 500,0
	105,9	4 454,3	183 406,2	181 906,2	3 493,0	3 800,0
	105,9	3 377,5	98 235,4	98 085,4	1 171,0	3 310,0
	105,9	4 157,7	156 099,0	154 899,0	2 878,0	3 500,0
	105,9	1 924,2	87 167,9	87 167,9	2 932,0	3 000,0
	105,9	4 720,6	158 885,6	157 611,6	2 264,0	4 500,0
	141,1	5 414,3	239 203,8	236 603,8	6 624,0	3 500,0
	3 564,8	128 222,0	4 930 175,9	4 896 366,9	107 050	124 190,1
	494,0	6 379,3	343 641,8	342 147,8	8 363,0	5 000,0
30 000	5 823,1	797 225,0	8 000 891,8	7 919 687,8	341 431	137 190,1

Estimările cheltuielilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale, luate în calcul la stabilirea raporturilor între bugetul de stat și bugetele unităților administrativ-teritoriale pe anul 2013

Denumirea UAT	Componenta de baza			
	Total componenta de baza (inclusiv privatizarea)	Fonduri speciale	Mijloace speciale	Total general la cheltuieli pe toate componentele bugetare
A	22	23	24	25
Balti	262 787,1	4 518,8	9 604,0	276 909,9
Chisinau	2 690 305,0	8 137,3	66 701,0	2 765 143,3
Total municipii	2 953 092,1	12 656,1	76 305,0	3 042 053,2
Anenii Noi	175 037,3	2 268,5	4 434,0	181 739,8
Basarabeasca	61 153,9	763,5	2 105,0	64 022,4
Briceni	147 968,7	2 866,4	3 854,0	154 689,1
Cahul	254 548,3	3 142,2	10 029,0	267 719,5
Cantemir	134 895,5	1 459,5	3 495,0	139 850,0
Calarasi	151 561,4	2 222,1	5 106,0	158 889,5
Causeni	191 326,5	2 287,1	6 378,0	199 991,6
Cimislia	128 148,6	1 511,4	3 775,0	133 435,0
Criuleni	160 597,3	2 007,2	4 500,0	167 104,5
Donduseni	87 167,0	1 617,0	1 700,0	90 484,0
Drochia	168 725,5	2 939,6	4 815,0	176 480,1
Dubasari	81 872,6	882,4	2 084,0	84 839,0
Edinet	163 875,4	3 127,5	3 048,0	170 050,9
Falesti	191 922,2	2 644,3	4 445,0	199 011,5
Floresti	185 202,6	2 706,3	3 810,0	191 718,9
Glodeni	123 928,0	1 780,1	1 970,0	127 678,1
Hincesti	248 194,7	3 130,7	6 417,0	257 742,4
Ialoveni	199 765,8	2 643,7	6 790,0	209 199,5
Leova	114 495,5	1 403,2	3 562,0	119 460,7
Nisporeni	144 512,4	1 676,1	3 947,0	150 135,5
Ocnita	99 518,1	1 692,8	1 860,0	103 070,9
Orhei	237 390,1	3 585,8	6 473,0	247 448,9
Rezina	113 085,6	1 444,4	3 019,0	117 549,0
Riscani	142 564,7	2 228,6	4 247,0	149 040,3
Singerei	191 059,4	2 658,9	4 100,0	197 818,3
Soroca	196 349,2	3 028,6	6 185,0	205 562,8
Straseni	186 899,2	2 547,3	4 920,0	194 366,5
Soldanesti	99 406,4	1 380,0	1 923,0	102 709,4
Stefan Voda	158 977,0	1 870,8	4 814,0	165 661,8
Taraclia	90 099,9	1 322,2	1 830,0	93 252,1
Telenesti	161 149,6	2 049,2	2 959,0	166 157,8
Ungheni	245 827,8	3 391,2	6 838,0	256 057,0
total raioane	5 037 225,9	70 278,6	135 432	5 242 936,5
UTA Gagauzia	352 004,8	5 322,3	11 833,0	369 160,1
Total UAT	8 479 512,9	88 257,0	223 570	8 791 339,9